Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ШИНАРА, 13 август, 1974 шу. • № 97 (5388). • Мах 2 кап.

ПОЛИТДЕШАРА ЛОАРХІАМЕ ДЕКХАРАШ

Политпросвещене системе чакхдаьннача дешара шера республика партийнии комсомольскии организацеша хадданза йоакхо еш хиннай политически экономически дешара идейно-теоретически боарам лакхбара, цун чулоацам кІоаргбара, ладувгІараш теори практикаца ювза Іомабара.

ДІадахача шера республике партийни системе дешаш хиннав 52,5 эзар саг, комсомольски системе — 12 эзар совгІа, экономически дешаш Іомадир 90 эзар совгІча саго. Цар чІоагІа теркам тІабахийта Іомайир парте XXIV съезда материалаш, КПСС ЦК апрельскии декабрьскии (1973 ш.) Пленумий решенеш, КПСС ЦК партега, советски халкъага дaь Кхайкарал, новкъоста Л. И. Брежнева СССР 50 шу дизарах яь доклад, по целинни латтащ карадерзадаь 20 шу дизарца дувзаденна г. Алма-Ате даь къамаьл, хІаьта иштта КПСС обкома X, XIII пленумий решенеш.

Юкхьанцарча политшколашка, марксизма - ленинизма ларди школашка, теоретически проблемни семинарашка, экономически дешара школашка чакхъяьннача итогови занятеша хьахьекхар республика дукхагІйолча партийнии комсомольски организацешка политически дешарах къахьегамхой сакхетам лакхбара керттера гІулакх а лерхІаш из болх вІаштІехьбаккхара боагІаш бола тІахьожам а, новкъостал а лоттадеш хилар, дуккхача пропагандисташа шоай балха маьхера опыт Іоаяьлга, дешара эффективность дикка лакхъеннилга, из цхьан хІаман тІадерзадаьи тІагІерттан леладаьлга. ХІаьта цу дерригнe маІан ладувгІарий коммунистически мировоззрени хьаяр, уж советски патриотизман социалистически интернационализман уйлаш йолаш хьалкхе бар, дынен дІаяхача заман тІехьа дисачен гІулакхашца машар боацаш хилийтар дар.

Корта болаш хьаддача лостамагІен чакхйоах экономически дешара занятеш Грозненски химкомбинате. Укхаза цу гІулакха перспективни план оттаяьй. Комбината керттера экономист нов. Скребнев керте а латташ лаьрххІа совет я из болх вІаштІехьбоаккхаш. Цу дерригнe дикка влияни ю производствени декхараш кхоачашдара: хІара квартала план кхоачашъю цар предприяте. Ккаь шера къахьегама овсаре 27,4 процент лакхъеннай укхаза, план 22,3 процент йолча. Дукхьал 1973 шера экономически дешара ладувгІараша еннача 700 совгІа рацпредложенеехи 20 изобретенеехи 2 миллион 146 эзар сом экономически эффект хьахиннай.

Лакхача организационни идейно - теоретически боараме вахарцеи коллектива хьалхашка латтача практически декхаращцеи айхха дувзаш леладу дешар Назрановски «Электроинструмент» заводерча пропагандисташа Х.-М. Тамасханова, А. И. Албогачиева, «Октябрьнефть» НГДУ ОРС-ерча пропагандиста Г. А. Фемина, № 2 йолча школа - интерната пропагандиста Н. Ф. Литвинова, «Сунжанефть» НГДУ пропагандиста С. Быкодорова, дуккхача кхычар.

Цунна цхьана белгалде доагІа цхьайолча школашкеи семинарашкеи чакхйоахаш йола политически занятеш формально еш хилар, Іомадеш дола дешаш тІагІоллара дийце дутилга, ладувгІараш каст-каста дешара тІера бувлилга, занятеш вахарца ювзаш чакх ца йоахилга. Цу дерригнe, шеко йоацаш, лохбу занятей идейно - теоретически боарам, царех хьабоала пайда хайра хилац. Баьча тохкамо хьахьекхад лакхе вай белгалдаь кхоачамбоацараш Сунженски, Надтеречи, Ленински, Малгобекски районий дуккхача партийни организацешка, Назрановски трикотажни фабрике, цигарча ДСУ-2, иштта цхьайолча кхыча коллективашка нийсденна хилар. Цо мІаькха а вайга уйла яйта еза тІехьа тІайоагІча хана цу тайпара гІалаташ кхы ца хилийтара.

Декхар латт хІанззе а кердача шера йоагІаш йола кийчо яра болх дІаболабарах, цу гІулакха еша пропагандисташ хьалхе а хьакъоастабаь кийчбарах, царна доагІаш дола методически а кхыдола а новкъостал дарах.

Укх тІеххьарча дешара шера республике къаьстта чІоагІа теркам тІабахийта Іомайир къахьегамхошта интернациональни атеистически кхетам балара дешаш. Цу проблемаех лаьнна дешар вІаштІехьдоаккхаргдола керда пропагандистски отряд кийчъяьй. Цхьабакъда КПСС обкома X пленумо политпросвещене болхлошта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара уж кхоачамболаш ба ала кхы а гаьна да. Къаьстта кІезига ба царна юкъе нохчийн гІалгІайн.

ЧІоагІа пайдане хургда хІара пропагандисто занятей идейно-теоретически боарам лакхбара, ладувгІарий къахьегамеи общественно - политически хьинар айдара, теори практикаца ювза уж Іомабара, творчески план оттаелга ІалашдоІ. Иштта вай шера пропагандистий говзад лакхъяра, царна спецбІарчача шера пропагандистий говзад лакхъяра, царна специализаци яраи педагогика, психологе, ораторски искусства лардаш дІайовзийтараи планаш оттае а уж кхоачашъе а декхарийла я партийни организацеш.

Пропагандисташта юкъе цкъаза нийслу хьалха Іомадаьнох кхоачамбаь, дІахо шоай идейно - теоретически боарами балха говзали лакх ца еш бараш. ТІаккха цигара хьадоагІа шоай балха цар гІалаташ дувлийтилга, дешара программа тІагІоллара Іомаелга. Цу тайпара хІама ца хилийтара мел ешар ле хьажа еза партийнии комсомольскии организацеш.

Миссанахьа хІана дац аьнна политдешара итогаш ювцаш собранеш чакхъяьннай. Шоаш шера баьча балха анализ а яь хьатІадоагІача шера лаьрхІа декхараш белгалдаьд цига коммунисташа, комсомольцаша. Уж тІадерзадаь да дІадахача дешара шера хинна кхоачамбоацараш юха ца хилийтара. Цу собранешка шоаш чІоагІдаьр кхоачашдара хадданза тІахьожам оттабе беза партийнии комсомольскии организацеша, КПСС райкомаша, горкомаша.

ХІара партийни а боахама а кулгалхо кхетадеш хила веза къахьегамкой политдешара дукхагІа юкъе ме озеи из дикагІа вІаштІехь ме доаккхеи наьха сакхетам лакхагІа хургхилар, цар къахьегамеи общественнии хьинар айлургхилар. ТІаккха цох тийша ма дий къаьст-къаьстача коллективаша а ерригача республико а нийслагІча пятилетка хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдар.

ПХЕ ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Укх деношка рапорт деннад Назрановски совхоз-техникума коллективо ялат дохкара пхе шера задани тІеххоачашъярах. Боахама коллективо хІанзле Даьхен амбарашка чутессад 4506 тонн ялат, пхе шера план 4500 тонн йолча.

Из декхар кхоачашдеча дика кайоалаш къахьийгар совхоз-техникума кхаш леладераша укх карарча шера. Пятилетка дилагІча къоастамбеча шера 400 тонн ка бола ялат дохка декхарийла яр цар коллектив, хІаьта декхар 700 тонн гаргга да, кхоачамболлаш фуна лаьрхІа ялат а дитад боахаме.

ХІанз хьажкІаш чуэца кийчлуш ба укхазара механизатораш. Укх шера кхай тІара чуяхьаргйола ерригa фуалъяьха хьажкІаш тІайоагІача пятилетка чотагІа пачхьалкхенга йохкаргъя боахама коллективо.

◆

БОККХА ПАЙДА БАЬБ

Рационализаторски болх дикагІа вІаштІехьбаккхара хинна хьажар укх деношка чакхдаьлар Грозненски локомотивни депо. Хьалхара моттиг яьккхай керттерча механика цеха коллективо. Цеха рационализатораша дош деннадар ворхІ бетта 13 рационализаторски предложени производствана юкъеяхьа, хІаьта цар юкъейнхьай 37 предложени. ТІаьшача социалистически декхарех 10 рационализатор дукхагІа хилийта везаш хиннача, 21 саг дукхагІа хиннав. Бе лаьрхІа хинна пайда 2900 сом долча, баьр 5384 сом да. ТІеххоачашдаьд кхыдола социалистически декхараш а.

Рационализаторски балха тІа къаьстта дика къахьегарца белгалбаьннаб слесараш Баев Емельян, Зозуля Николай, бригадираш Радкович Виталий, Сердюк Иван, Серобабин Евгений, электромонтераш Болдырев Иван, Атаманцев Владимир, кхыбараш.

Хьажар долча юкъах Грозненски тепловозникаша кийчъяьча 83 рационализаторски предложенех производствана юкъейнхьай 71 предложени.

* * *

Грозненски тепловозникашта юкъе къаьстта дика къахьегарца белгалъяьнна я Истамулов Султана кулгалду бригада. Социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай цо. Укх шера 25 беза мухь тІабола поезд дІахьа йнгай тепловозникаша. Царца планал совгІа дІа-хьа бихьаб 15 эзар тонн халкъа боахама мухь, кходаьд 11 тонн дизельни доагор. Цун чотах Грознера Прохладне кхаччалца ялх беза мухь тІабола поезд дІайнга йиш я.

Г. АНОХОВ.

СТАВРОПОЛЬСКИ КРАЙ. КІа дика хийкъад Степновски районерча «Путь к коммунизму» колхоза кхашка. Паччахьалкхента ялат дохкара пхе шера план кхоачашъяьй боахамо.

ТІехдика къахьийгад «Колос» яхача комбайна тІа Мачульный Георге (сурта тІа). Са белгало яьлча денз маьркІажа ха хилдалца болх бича 540—600 центнер ялат оардар цо.

К. ТАРУСОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ДОАКЪАР ІАЛАШДЕЛГА ЛЕДАРА ЛЕЛ

ЧІоагІа хала хилар ер юртбоахама шу Грозненски района «Атагинский» совхоза къахьегамхошта. Деррига ялат дакхкара план кхоачашъяьяц. Еррнгача совхозе юкъера лаьрхІача цхьан гектара тІара 16 центнер мара яьккхаяц.

— Ка боккхеи баьсеи бар, — йоах агрономаша.

Ялата Іалама хьалаш Іаткъа хила мег. ХІаьта доакъар кийчдара фу Іеткъад? ПланагІа кийчде дезачох фермашка дІакхаьча доакъар 20 процент мара хІана дац?

Бахьан цаІ мара дац: цу балха юххьанца денз боаггІа теркам тІабахийтанзар боахаме. Кхыметтел доакъар кийчду бригада вІашагІйолланзар. Вийъ сага — керттерча агронома А. И. Калинкина, керттерча зоотехника Х. Такаева, цхьоалагІча отделене управляющена А. Джабраилова, шоллагІча отделене управляющена 8. Исаева тІадилладар доакъар Іалашделга.

Деррига наьъаш керттерча агрономага долхаш хила дезар. Иштта да а дар. Цхьабакъда, ледарло ялийтар.

Хьожаргда вай цифрашка: ПланагІа 7190 тонн Іалашде дезача 1350 тонн мара гІожа доакъар Іалашдаьдац.

Доакъар Іалашделга селла ледара леларах совхозе фу йоах? Специалисташка ладувгІаргда вай:

— Соахка гурахьа 300 гектара тІа дІайийна цкъэ йийча дукхача шерашка тІаювла баьцаш бІаьсти юха аха езаш хилар тхо. Шелал кхетарах яйра баьцовгІаш. Цу лаьтта бІаьсти хьажкІаш дІайийра. Сенаж йоллеи йол Іалашъеи буц йоацаш дисар тхо, — йоах керттерча агронома.

ВІашагІъаьяьча викахи кІихи сенаж еллар укхаза соахка. Укх шера кІезига дІайийнай из совхозе. Иштта 1973 шера цу боахаме 1380 тонн сенаж хиннаяле укх шера 300 тонн совгІа мара яц. ХІаьта совхозе Іай кхоабаш 2300 бежан хургда. Сенца кхаба лерхІ пар уж?

— Массехк шера вІаштІа кхоачамхиллал доакъар доацаш хало Іовш оаха. Соахка 5830 тонн силос еллаяр. ХІаьта эшар шозза дукхагІа яр. Укх шера 13 эзар тонн хьажкІий силос йолла лерхІ оаха. Ялата йийнача хьажкІий гІадамаш, гидуаргий кийнаши чІегІаши кийчъергья, — йоах керттерча зоотехника.

Уйлаш-м дика яр. Мишта кхоачашъю-хьогІ уж. Тахан хьагуча суртах доакъар Іалашделга ледара лел укхаза. Тамаш ялла хІама да совхоза кулгалхоша из гІулакх тесса леладар.

Боахама шин отделене хьожаргда вай. ШоллагІча отделене кхашкара деррига балхаш комплексагІа ду. Ялат чуийцача кхашкара ча вІашкаоззаше а оахам деш шозлагІа юв культураш дІаюв. Гурахьа йийна культураш хинна кхаш баьццара дийрзад. Цхьабакъда, из деррига хоза сурт ийрча доаккх цхьаццанахьа талхаш латтача чап тохкараша.

Цхьа барт болаш дІахьоц цхьоалагІча отделене агрономически служба болх. Бригадира А. Х. Юсупова яхачох гурахьа дийна ялат чуийцача 600 гектарах ах ча вІашкатеха мукъа яьннай. Цхьабакъда тхо хьежача кхашкара сурт из бакъ деш дацар. вІашкатоханза латтача токхорашта юкъе доахан лелар. Цхьайолча моттигашка ча доагадаь хьаттараш я.

ГІулакхаш бе-бе хІанад цу шин отделенe?

— Ялат чуийца доалашче ча вІашкатохаш тхоай кхаш цІендаьд оах. ХІанзле 300 гектар вІашагІъабаь кени горохи дІайийнай. Кхыйола культураш дІаювш я. — йоах З. Исаева.

Тхоай кхаш цІендаьд оаха. — йоах управляюще. Доакъар кийчду бригада совхоза кулгалхоша вІашагІъеллаяларе кхаш къестадергдацар. Доакъар кийчдара балхаш сихагІеи дика вІаштІехьдаьхаи дІахьоргдар.

ХІанз ерригa уйла тІаяхийта еза хьажкІий силос йоллара. Совхозе силос тьокха 10 комбайн я. Дийнахьа цхьа эзар тонн кІадамаш хьакха деза цар нормагІа. Цхьабакъда, укхаза ах задани мара яц цар. Комбайнаш тІера моша гІадамаш дІаоза кхоачамболлаш транспорт яц.

— Деррига низаш оарцагІдаьхад совхозе силос кийчъяра. Автомашинаш, лафеташ, тележкаш я болх беш. Силос йолларца цхьана чуэцаш городе дІаувз баьцадaараш. По дукха транспорт дІалоац. Мехлесхозо 15 автомашина лургьа аьннадар, уж хІанз а хьаяхкаяц. ХІаьта совхозе командировка баьхкача шофераша болх ледара бу,—йоах гаража заведующе Ш. Ахмадова.

Ер шу хала денал атагинцашта. Доакъар кийчлара график толхаю, планаш кхоачашъяц.

Кхоачашъянза яргІоацача проблемашта уйла тІаяхийта езача ца доагІа гІулакхаш леладу совхоза директора М. А. Арбиева. Совхоза кулгалхоша «из са гІулакх дац» яха уйлаш дІа а яьха беррига теркам тІабахийта беза из болх лерттІа чакхбаккхара.

Л. РУДСКИЙ,
Грозненски района «Заветы Ильича» яхача газета отдела заведующи.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

ЯЛАТ ЧУДЕРЗАДАЬ БОАЛАШ ЛАТТ

«Шалинский» совхоза къахьегамхоша дика чакхдаьккхар гурахьа дийна ялаташ чуэцилга. Хьалхарча денюшке а денз комбайнерашта, шоферашта, трактористашта юкъе шерра социалистически яхь яьржар. Цхьаккха а минут эехьа ца йоаеш шоаш доал деча техникага овсаре болх байташ, эшача метте вІаши гІо деш цар къахьегарах дика беркат даьлар: лоашцача хана чуийцар гурахьа дийна ялаташ, аьрдар 3830 тонн ялат да. Цох 1920 тонн кІа да, мукх — 1626, горох — 140, кен — 121 тонн. Юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара чуденад 18,5 центнер кІа, 20,4 центнер мукх, 11,8 центнер Іаьржа кІа, 12 центнер горох, 11,6 центнер кен.

Уж культураш чуэцача шоашкара хьоккам а гойташ къахьийгар цхьаболча комбайнераша. Социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхар опыт йолча комбайнера Шахбиев Сурхос. 5019 центнер ялат аьрдад цо. Цул 6 центнер кІезигагІа мара ялат ардаязар говзача комбайнера Колосов Николая. Из шоллагІча метте ва. КхоалагІа моттиг яьккхай ший комбайна бункер чура 4465 центнер ялат Іодаьккхача Чабанов Афанасе.

Мукх касарах буллаш а дика къахьийгар механизаторашa. Цига хьалхара моттиг яьккхар 315,4 гектара тІара мукх касарах Іобиллача тракториста Висаев Іабдул-Хьамида. ШоллагІа моттиг яьккхар, 293,5 гектара тІара мукх касарах Іобиллача Федоров Юре. КхоалагІча метте ва Асаев Мисир-Паша.

Ка бола ялаташ чуийца баьннабале а мукъа Іеш бац совхоза механизатораш. Хургболча хьувкъама лард йоллаш боахк уж хІанзе а. Дика лел укхаза зяба оахам делга, минеральнии органически удобренешца лаьттащ хьаьнделга.

Из болх къаьстта дика лел шоллагІча отделене. Управляюще Халидов Мовлде ала хІама доацаш вІаштІехьбаьккхаб механизаторий болх. Кхашка минеральнии органически удобренеш дІакхухьаш ба механизатораш Далаев Іаьржа, Абдулаев ЯрагІи, Магомадов Увайс, Абдулаев ЛомІаьла, Такаев Ахьмад. Царех хІаране 140—150 процент кхоачашъю шоай балха заданеш.

Оахам де лаьтташ мукъадахкаш ба механизатораш Мусаев Сайпи, Шахидов Аба, Асхабов Мовлад, кхыбараш. Цар юстара даьккхача чах аргІаш деш ба Небиев Кантаи, Дадаев ХІарон, Дакаев Ваха, кхыбараш. Царех цхьаккхе а вац шоай дийнахьара балха норма кхоачаш ца еш. Чах аргІаш дарца цхьана уж кхоабу хьайбашта шортта доакъар Іалашде а. ХІанз шозлагІа люцерна хьокхаш ба укхаза. Шоай дийнахьара балха нормаш 130—140 процент кхоачашъю косилкашца йол хьокхаш болча Баталов Іалдала а Ахмадов Ювсапа а. Касарах уллa йокъаенна йол хьагулъечеи из аргІаш де дІаозачеи хьинаре болх бу механизатораша Масаев Мовлас, Яшуркаев Іарбе, кхычар. ХІанзле аргІаш даь вІашкатехай 940 тонн йол.

Оахам деш 7 трактор я шоллагІча отделене. Из болх беча белгалбаьнна къахьегаш ба трактористаш Алиев Ваха, Дудаев Іаддалбек, Успхаджиев Махьмад, кхыбараш. ПланагІа 3,3 гектар йолча, дийнахьа 7—8 гектара тІа оахам ду царех хІаране. ХІанзале а аьхад 600 гектар лаьтта. ХІара гектара тІа тосс 300 килограмм минеральни а 15-20 тонн органически а удобренеш.

Шоай лоалахошца яхье а баьнна къахьегаш ба Барзанукаев Бадрудде кулгалдеча № 1 йолча отделенера кхашка балхаш дераш а.

Ха эехьа ца йоаеш къахьегаш ба «Шалинский» совхоза лаьтта леладераш. Сухалбаь лард йоллаш ба уж нийслагІча пятилетка тІеххьарча шерарча хьувкъама.

А. БАРЗАНУКАЕВ.

УКХАЗА ЧУИЙЦА БАЬННАБ

Ялаташ чуэцаш хиннача маьннай гІар-тата дужаш латт Ачхой - Мартановски района боахамий кхашка. Района цхьадолча боахамаша гурахьа дийна ялат чуийца довларах хоамаш даьд. «Лермонтовский» совхоза механизатораш ялат чуийца бовла гарга ба.

Укх шера планагІа Даьхен амбарашка 2500 тонн ялат чутасса дезаш ба совхоза кІаш, леладераш. Ер бутт болалуш совхозо пачахьалкхенна 1039,9 тонн цІена ялат дІаденнад.

Цхьаолча кагийча кхоачамбоацарашкара дІанийккхача ялат чуэцара дика дІадихьар укхаза. Боккха теркам тІабахийтар механизатораштa юкъе социалистически яхь йоаржаяра.

Иштта хет КПСС Нохч - ГІалгІай обкома викала Иван Корнеевич Бусаренковна:

— Дика гІулакх хиларца белгалдаккха лов сона механизатора професси укхаза даьгара воІага кхоачаш хьадогІаш хилар, — йоах цо. — Укх шера духхьашха ялат хьакха кхашка арабаьнна бале а уйла тІаяхийта къахьегарах дика камаьхал яьлар къонача комбайнерий. Совхоза кхашка ялат чуэцача дакъа лоацаш бар дешархой. ХІана ерригa комбайнаш кхоалагІча отделенера тІеххьара 386 гектар хьокхаш я.

— Укх участка тІа, — йоах отделене управляюще Дрезов Мовлде, — оаха болх бу тахае цхьа де мара даь. ХІанзае цхьа бІаь гектар хьекхай оаха. Пхийтта комбайн я укхаза болх беш. Массехк дийнахьа ялат чуийца бовла лерхІ комбайнераша, шофераша.

Механизатораша селоІача метте хьалтеха йоал «Къахьегама листок» цу тІа яздаьд: «Хьалха латтарашца нийсле!», Цу тІа я комбайнерий Чагаев Іимрана, Османов Салауде, шоферий Генердукаев Іаьве, Батаев Ахмаде цІераш. Ялат хьакха доладелча денз хІара дийнахьа хьалхле лелаеш хьабоагІа уж. Чагаев Іимрана 210 гектара тІара 4951 центнер ялат аьрдад.

Отделене ялат чуэцаш латте а хьатІахулача шера хьувкъама уйла еш ба механизатораш. Укх шера горох хинна 150 гектар лаьтта гурахьа дувча ялата аьхад.

АргІаш даь мухъадаьккхача лаьтта минеральни удобренеш тайсай, хІара гектара 3 центнер кхоачийташ. Цул тІехьагІа 25 сантиметр кІоарга аьхад,— йоах М. Дрезова.

Иштта хьинаре къахьегача совхоза кхаш леладерашта дика гІулакхаш карагІдаьннад. ХІара гектара тІара 22,9 центнер ялат даьккхад, план 22 центнер йолча.

Г. ГРУЗИН.

ДИКАГІБАРЕХ ЦАІ

ВорхІ бетта программа хан ал хьалха кхоачашъяьй Грозненски вагонни депо промывочно-пропарочни станце коллективо. Планал совгІа пхи бІаь цистерн кийчъяь дІаелар сийрда мехидаьтта продукци чуйотта.

Социалистически яхье шоашкара масал гойташ бола болхлой дукха ба цига. Царех ба коммунист - слесарь Моисеев Юрий, Кисилев Александр, Эздиев Муса, Голубеев Геннадий, иштта кхыбараш. Цар цу предприяте къахьега итт-пхийтта шу да. Цу хана деиз дукха пайдане рацпредложенеш еннай цар.

Вай ювцача промывочно-пропарочни станце дика вовзаш ва промывальщик Бейбулатов Идрис. Вурийта шу ха я Идриса Грозненски вагонни депо промывальщик волаш болх бу. Сий долаш ба цо хьабена Бикъ. Паччахьалкхен совгІаташа белгалбаьккхаб цун къахьегам, Бейбулатов наьхха тІа сийрда леп Ленински Юбилейни медаль, иштта цунна еннай «Ерригсоюзни социалистически яхье отличник» яха значок. Цул совгІа сийлен грамоташ, ахчан совгІаташ тийннад цунна.

— Тха Идриса керттера декхар лоархІ хьаьнала къахьегар, планаш кхоачашъяр, наха ца безаме хилар, — йоах станце начальника заместитела Джаватханова. АттагІчарех бaи Идриса болх. ЧІоагІа гІо-новкъостал ду цо къоначарна, дІаІомаю ший говзали опыти.

О. ШАДИЕВ.

Партийни хроника

Укх деношка Сунженски районе республикански совещани-семинар хилар. Цига дакъа лоацаш бар КПСС горкомийи райкомийи организационни отделий заведующеш.

Цига партийни группашка отчетно - хоржамий собранеш ярахи цеховни юххьанцарчеи партийни организацешка из гІулакх толаме чакхдаккхарахи доклад йир КПСС обкома организационно - партийни отдела заведующе заместитела В. И. Дмитриенкос.

Цул тІехьагІа гулбеннарашта района боахама партийни кулгалдарах дийшар КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара Г. Г. Самарске, шоаш тІанийь решенеши лакхерча органий соцамаши кхоачашлара тІахьожам лоаттабелга вІаштІехьдаккхара хетадаьлар КПСС Сунженски райкома секретара А. З. Литвиненко къамаьл.

Совещане доакъошхоша партийни документаш хувцача шоаш Іоаяьча опытах дийцар, из болх корта болаш чакхбаккхара декхараш белгалдир.

Совещани чакхъяьлча района предприятешка, боахамашка дикагІйола опыт йовзаш хилар парте райкомий заведующеш.

* * *

КПСС Назрановски райкоме чакхъяьннача совещане дийцар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома X-ен XIII-ен пленумий решенешка хьежжа агитаторий, политинформаторий, лекторий болх тоабарах дола дош. Цу хьакъехьа гулбеннарашта хьалхашка доклад йир парте райкома секретара Б.-Г. И. Гандалоева.

Шоай коллективашка агитационно - массови болх вІаштІехьбаккхарах дийцар «Назрановский» совхоза парткома секретара нов. Путилина, райпо партийни организаце секретара нов. Мерешкова, «Экажевский» совхоза парткома секретара нов. Ясыновске.

Кердача шера партийнии экономическии дешара звеньяш вІашагІйохкарах къамаьл дир парте райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующе Ю. И. Арапиева.

КПСС райкома организационни отдела заведующе Л. П. Коростова дийцар партийни организацешка отчеташи хоржамаши дара с езача кийчонах.

Партийни организацешка делопроизводство миштa лелае еза хьагойтар парте райкома юкъарча отдела заведующе Л. П. Коломиецас.

Совещане дакъа лоацаш хиннача района юххьанцарча партийни организацей секретараштa, цар заместителашта, агитколлективаш кулгалхошта, чІоагІа пайла луш чакхъяьлар из совещани.

* * *

Дукха ха йоацаш парте Советски райкоме хиннача бюрос В. И. Ленина цІерагІча колхозе кадраш хьахаржарах, уж балха дІанийсъярах царна кхетам баларах дола дош дийцар. Укхаза белгалдаьккхар КПСС XXIV съездеи КПСС ЦК декабрьски (1973 ш.) Пленумеи решенеш, парте обкома X пленумо дІадехараш кхоачаш а деш, боахаме укх тІеххьарча хана из болх тоабьлга.

Парте 50 членех аханел совгІа бараш производстве къахьегаш ба. Кулгалхоех дукхагІбараш лаьрххІа лакхера образовани йолаши царех виъ заочно дешаши ва. Дика чакхдаьккхад колхоза партийни организаце политически дешара шу.

Цунца цхьана колхозе кадраш хьахоржача, уж балха дІанийсъеча, царна кхетам луча дола кхоачамбоацараш а белгалдаьхар укхаза. ЛерттІа кийчъянза я боахаме юкъерча звеной кадраш. Кхаш леладеча пхе бригадирахи фермай заведующеехи цхьаь цаІ лаьрххІа юкъера образовани йолаш вац, культура учрежденешна кулгалдара балхаш деча 11 сагах цхьаккха парте член вац.

Кадраш кийчъяра перспективни план яц боахаме, царна лерттІа кхетам лулга вІаштІехьдаьккхадац, цудухьа цхьабараш шоай авангардин лоархІам лакха ца лоаттабарал совгІа парте членаша де йиш йоаца гІадаташ шоашкара дувлийташ а ба.

Уж деррига кхоачамбоацараш дІададаха хоадамболлаш дола гІулакхаш чакхдоахийта хьадийхар парте райкома бюрос колхоза кулгалхошкара.

ЛАДУВГІАРИЙ ХЬИНАР АЙДЕШ

Интернационализма проблемаш Іомаеча теоретически семинара пропагандиста балха опытах

«Грознефтехимзаводы» производственни объединене медсанчаста партийни организаци кулгалхойн шоай керттерча декхарех цаІ лерхІаш ба коллектива интернациональни кхетам балар гІулакх, шоай болхлой халкъий доттагІала уйлаца, гІулакхаца, эзделаца болаш хьалкхебар. Из лоархІаме болх чакхбоаккхача партийни организаце кох гІортолга хинна дІаэттай «Пролетарски интернационализмах дола марксистско-ленински Іилмеи хІанзара хан» яха проблема Іомаеш йола теоретически семинар. Цун кулгалдеш я опыт йола пропагандист Рутберг Анна Филипповна.

Ткъаь шерал совгІа ха я Анна Филипповнас укхаза болх бу. Юххьенца къахьега йолалуча хана къона лор яр из, хІанз лакха говзал йола специалист медсанчаста неврологически служба заведующи я. Дог цІенеи сагага бала кхьачача е цунна гІулакх ийшача бардагІьяла даим кийча йолеи новкъост а, лор а из хиларах тарра дуккаезаенна из коллективерча нахІ, пациенташта. ТІехдика къахьегарах «СССР укахцІено лоарьра отличник» яхь Значоки Ленински юбилейни медали еннай А. Ф. Рутберга.

Бакъда дика къахьегарах кхоачамбаь Іеш яц хьинар дола лор, ше коммунистка хилара, шерра дакъа лоац цо общественни балха юкъе. ВІаштта дийтта шера пропагандистски болх беш хьайоагІа из. Хьалха философех лаьца семинар лелайора цо, хІаьта хІанз интернационализма проблема Іомаеча семинарски группана кулгалду.

ЛадувгІараштa боагІаш бола кхетам бала ховш йолча цо халданза лакхъю шийн пропагандистски говзал, шийна дукхача шерашка дайзачох, Іомадаьчох тийна Іеш йоацача цо лаьрххІа кийчо ю хІара занятена.

ХІаьта шийна ховш мел дар, берригa шийн говзал ладувгІарий дешарцара безам сорбаккхара, Іомадаьчох вахаре пайда эца уж Іомабара тІаерзаяь пропагандиста. Цудухьа цун занятешка боагІачул а тІех хул нах. Цо лелаеча группе деша къоаставаьр 26 саг ва, хІаьта занятешка дилла а ткъаь иттнея совгІа саг хул. Из иштта нийслу цар группа занятеш безаме, кІоарга чулоацам болаш чакхъювландаь. Шоаш мукъа хилча цига болх вІалла деша дІаязбанза бола лораш, медицински сестраш. Укхаза вай мехкара а доазол дехьара а событеш йовз царна.

Берригача семинара ладувгІараша хьинаре дакъа лоац Іомаеча темах дола дешэш дувцача хана. Каст-каста занятешка чулоацам бола доклада еш ба къона лораш Ахмадова ПаьтІамат, Штефан Жанна, иштта кхыбараш. Къаьстта белгалде доагІа «Дерригдунен халкъий коммунистически болама цхьоагІон тІехьа КПСС лоаттабу къовсам» яха дош дувцача хана В. И. Ленина балхех, коммунистически болхлойн партей дунен халкъашта юкъерча совещаней материалех шерра пайда а эцаш барт-цхьоагІон тІехьа аьттехьарчеи «аьрдехьарчеи» оппортунизма, национализма духьала марксистско-ленински партеша лоаттабеча къовсама керттера лоставаш шоашта дика довзаш хилар ладувгІараша хьагойтилга. Доклада яьчар а, цул тІехьагІа къамаьлаш даьчар а КПСС Нохч-ГІалгІай обкома X пленума решенешкара хьадоагІача декхарех, шоай яр санна дуккхача къамех латтача коллективе интернациональни кхетам балара болх иштта вІаштІехьбаккха беза дийцар, вахарера масалаш кхийлар.

Иштта корта болаш къамаьлаш деш, шоаш шера Іомадаьр дика дашха ладувгІараш ховш болга хьагойташ чакхъяьлар группе теоретически конференце хьисапе яь итогови занятти. Дош хоадамболлаш дувцаш яр, цига лоро Р. П. Сухоребриковаси физкультура методиста В. И. Алексановен яь доклада. Иштта ладувгІарий теркам тІаозаш яр лораша М. И. Атабиева, И. М. Карбановас, М. И. Берединюковас яь рефераташ.

[illegible]

лов. Рутберга А. Ф. заняте мел дийцачун анализ йир, хІара доклада, реферата оценка елар, республикера а, шоай коллектива вахарцара а масалаш кхувлаш тІатохараш дир.

Теоретически семинара ладувгІараш хІана коллектива интернациональни кхетам луча шерра дакъа лоацаш ба, дикка айденнад цар къахьегамеи общественнии хьинар. Иштта, лораш М. И. Берендюкова, М. И. Атабиев, В. И. Тищенко, кхычар шоай коллективашка агитаторийи политинформаторийи декхараш кхоачашдеш ба. Поликлиника заведующе Ю. А. Бритауса шера халкъий доттагІал чІоагІдара тІаерзаяь 16 беседа яьй. Уж беседаш шоай поликлинике яь ца Іеш цун филиалашка, Андреевски долине, гІишлошъерий поселке чакхъяьхай цо. Шоаш занятешка Іомадаьчох пайда а эцаш дуккхача ладувгІараша шоай коллективерча къаьсткъаьстача лораца, кхыча болхлоша лоархІаме болх бу, цар интернациональни уйлаш чІоагІъеш, дІаяхача заман ийрча гІулакхаш шоашкара гучадуалийтарашца къовсам лоаттабеш.

Ил дерригa а пропагандист Іалаьмате йокха говзал йолаш вале а, атта хьахулаш хІама да аьлча бакъхургдац. Цун маІан пропагандиста хадданза ше а, хІара ладувгІархочунга а шийн знанеш лакхъяра хадданза болх байтилга да. Шийн идейно - политически боарам лакхбара дуккхача мероприятеех пайда эц семинара кулгалхочо.

Тайп-тайпара лекцешка ладувгІ Анна Филипповнас, цига шийн балха пайдане хургда аьнна хетар дІаязду, дукха политически литература деш, газеташкара, журналашкара вырезкаш ю. Цу дерригнех пайда эц цо ше занятена кийчо еча хана. Цул совгІа Іомаеча темага хьежжа хІара занятена из чакхъяккхара толашагІйола методика хорж. Цкъаза дувцара е беседа хьисапе ю занятеш, докладаши рефераташи ешийт, дискуссеш чакхйоах. Иштта балха формаш даим эргайоахаш дешар вІаштІехьдаьккхача ладувгІараш цІэкха кІаьдлац, цар безам ца эккхаш дакъа лоац занятешка.

Цхьан дешах лаьца шиъ а, кхоъ а доклад е реферат кийчйойт цо ладувгІарашка. Цо йиш хулийт тема кІоарга дІайовзийта а, занятешка къамаьл дара берригa хІэна бац аьнна ладувгІараш юкъеоза а. Мишта ду из?

Юххьанца къамаьл дІадоладу доклад е реферат кийчъяьча цхьанне. Вожаш цо кхоачабоалаши нийсен дош къоастадой хьожаш хул. ТІаккха тІатохараш деш, дош шерагІа доашхаш, хардахьа аьнар нийсдеш дІахо къамаьлаш ду кхычар. Цкъаза дискуссега гІулакх кхоачаш а нийслу. Бакъда, заняте форма моллатІча тайпара яле а дош кортаболаш дийца даккхийта гІерт пропагандист. ХІаьта из цунна даим карагІа доал.

Анна Филипповнас занятена кийчлуча хана а, из чакхйоаккхача а хана кхомбе Іомабу ладувгІараш, цудухьа даьсса къамаьл дер ханнахьа юхасоцаву цо. Бакъда, из цІаккха а саг эгІазгІоргволча тайпара дац цо.

Пропагандиста чІоагІа лоархІам бу Іомаеш йола теоретически материал моттигерча факташца, республика къахьегамен культурийи вахарца юэза ховш ладувгІараш хилийтара.

Занятий чакхйоалаш ше тІехьхьара дош оалача хана ладувгІараша дийцар юха дувцаш оамал яц семинара кулгалхочун. Цо царна Іомаеча темах лаьца керда материал дІайовзийт. Ше из даь яьлча къаькъал дола къамаьл даьр хоаста ца веш, заняте дика дакъа лаьцар хьал ца лоацаш Іац из. ХІаьта ледарло еш хиннар хьоа ца веш а витац.

[illegible]

С. ШАБИЕВ.

«СЕРДАЛО»
2-гІа оагІо, 13 август 1974 шу.

ДикагІйола опыт — массанена

ТОЛАШАГІЙОЛЧА МЕТОДАГІА

Укх тІеххьарча шерашка йовзаргйоалаш хозлуш, тоалуш йоагІа Грознера В. И. Ленина цІерагІа йола улица. Цига хьалдаьд, хІанз хьалдеш а да дуккхаза вІаштІардаь дукха цІенош. ХІанз цига хьалдеш да пхе блоках латта 384 квартира йола ийсазза вІаштІардаь цІенош. Цига къахьегаш я Нохч-ГІалгІай гІишлошъеча управлене специализированни СМУ-10 гІишлонхой бригадаш. Царна юкъе хьалха латташ я Косолапов Виктор Ивановича кулгалду каменщикий бригада. Массехк бутт ба цо вай мехка цІи хезача, Социалистически Къахьегама Турпала вов. Злобина методах къахьега.

— Из керда метод балха юкъейоалайрах доккха беркат даьннад тха бригадана, — йоах Виктор Ивановича. Бригадера хІаравар Іемав дІайохийтача гІишлон материалий учет лелае, аккордно-премиальни нарядагІа болх бе.

Овсаре къахьегарал совгІа деррига технико - экономически хьоккхамаш дика хила дезилга кхетаду хозрасчетах къахьегача бригада гІишлонхоша. Цудухьа тІагІертта къовсам лоаттабу цар кхомбара тІехьа, бизза болх байт гІишлон техникагеи механизмашкеи. Бетта шозза аккордно-премиальни наряд лу бригадана. Из цо кхоачаш а тІеххоачаш а йой премии а дикка дукхагІа хул, лакхлу гІишлонхой алапи.

Иштта къахьегача бригадас хІара бетта шозза итогаш ю баьча балха. Уж дувц бригада болхлой юкъарча собране.

— Хозрасчетах къахьегача коллектива болх лерттІа дІабаха йиш яц нагахьа санна материально-технически Іалашо яра гІулакх дика ца хуле, — йоах бригадира.

Массехк ди хьалха тІая мел езача материалий список а оттайий, уж Іалашъе оарцагІвоал Виктор Иванович. Ханнахьа хьатІаяхь уж. Цудухьа балха ха зехьа йоаяь моттиг нийслац.

Социалистически декхараш миштта кхоачашду хьожаш цахаллаш тІахьожай лоаттабу бригада кулгалхочо, звеношта керте латтача коммунисташа. Цудухьа денгара денга тоалу бригадас доаха толамаш. Юкъера лаьрхІача хІара сменагІа нормаш 125—130 процент кхоачашъю цо. Пхи бутт мара бизабац СпецСМУ-10 вІашагІъелла а из бригада цига къахьегаш йола а. Цхьабакъда шийн ворхІ бетта задани дикка тІехкхоачашъяьй бригадас.

Дукха гІишлонхой ба бригаде шоай смении нормаш 150 процентал чухнахьа кхоачаш ца еш. Царех ва газосварщик Балахтин Валентин Иванович, плотникаш Аванесин Георгий Хачатурович, Бейсултанов Аду, Гиреев Ахьмад, кхыбараш.

Косолапов Виктор Ивановича дика бовз шийн коллективера нах, хьайна фу дулургда хов. Накъайоал дуккхача шерашка гІишлошъеча Іоаь опыт а. 21 шу да цо гІишлош ю. Иттех шера хинная из СибарегІа алюминиеви завод, ферросплавни завод, Ерригсоюзни комсомольски гІишло «Запсиб» хьалъеча. Иштта опыт йолча Виктор Ивановича ше Грозне волча диъ пхе шера дакъа лаьцад дукха гІишлош хьалъеча, духхьал Ленина улицагІа цун бригада юкъе а йолаш хьаллаьд ворхІ цІа, 4-ча Микрорайоне хьалдаьд массехк цІа.

Общественни балха тІа а хьинаре дакъа лоац дикагІйолча бригада кулгалхочо. Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча суда халкъа заседатель, СпецСМУ-10 партбюро член ва из.

Дуккхача шерашка хьинаре къахьегарах «РСФСР социалистически яхьа отличник» яха ши значок, дукха сийлен грамоташ, ахчан премеш еннай Виктор Ивановича. ХІаьта къахьегама книжка тІа дІа а яздеш яьха баркалаш итташ да.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

СУРТА ТІА: бригадир В. Косолапови газосварщик В. Балахтини.

И. ПЛИЕВА сурт.

БАЬЦАДААРАШИ СОМИ ЧУЭЦАШ БА

Ачхой - Мартановски района «Орджоникидзевский» совхоза къахьегамхой сихбенна баьцадаараши соми чуэцаш ба.

Укх шера паччахьалкхенга 3750 тонн баьцадаараш дохка дош деннад цар. Из кхоачашде гІерташ хьийга къа дайнадац. ХІанз гектара тІара чуэца нарсаш, помидораш, кхыйола культураш планал совгІа я. Паччахьалкхенга 1014 тонн баьцадаараш дехкад цар.

Хьувкъам чуэца бригадашта юкъе яьржача яхье хьалха я Баташев Баташа кулгалдеча совхоза цхьоалагІча бригада коллектив. ХІанзле 192 тонн баьцадаараш дехкад цу коллективо паччахьалкхенга.

Дика толамаш доах совхоза сомий бешамаш лелаераша а. Къаьстта дика хьувкъам кхебаьб Тунгаев Іайнде кулгалдеча 6-ча бригада къахьегамхоша. БІаь гектарах хІаране тІара 61 центнер сом чубахь бригадас.

— БІаь гектара тІара планагІа 550 тонн сом чуба безаш да тхо, — йоах Тунгаев Іайнде. — ХІаьта тха торо я 600 тонн совгІа чуба.

БархІлагІа август тІаккхоачаш паччахьалкхенга 135 тонн сом дІабелар алхлагІча бригада болхлоша. Беррига сом лакхарча сортах лоархІаш дІанийцаб паччахьалкхен приемни пункташка.

Совхозе кхебаь сом республике меттел, мехка кхыча городашка дІакхухьийт. Укх деношка цхьа вагон Іажаш бахьийтар Курганск яхача города къахьегамхошта.

Сихеи цІенеи Іажаш чуэцара яьржача яхье хьалха ба Шахбулатова Асмарт, Закиева Баку, Юсупова Айшет, Темирбулатова Люба. Цхьа ди дІадахийтац царех хІаране шоай балха нормаш тІеххоачаш ца еш.

А. ГРИГОРЬЕВ.

БАРХІ БЕТТА ЗАДАНИ КХОАЧАШЪЯЬЙ

Горячеводски бурув тохара балхий управлене бригадашта юкъе яьржача социалистически яхье укх шера даим хьалхалатташ я буровой начальник Ошаев Арби керте латта бригада. Мелови тІоанашкара мехкдаьтта гучадаккхара тІехкІоарга 4950 метр бурув а тохаш № 98 йола скважина йоаккхаш я из. ВорхІ бетта планагІа 1910 метр бурув тоха дезача хІанзлехьа 3145 метр бурув а теха тІехкхоачашъяьй цо бархІ бетта план. Хьалхарча ах шера бригада даьхача къахьегама толамий итогаш яьчул тІехьагІа «Грознефть» объединенеи профсоюза обкомеи социалистически яхье кхоадагІа моттиг а карара кара тела ЦІе вымпели ахчан премии елар цунна.

Бурув тохара сухала задани а тІеххоачашъяьй бригада бурувдеттараша. Бурув тохача пайда эцаш йола ха 86,4 процент я, из хул заданел дукхагІа. Химически реагенташ, электроэнерги, утяжелитель, цемент, кхыйола материалаш кхоярах паччахьалкхенна 283 эзар сом пайда баьб. Хьинаре къахьегаш я бригаде смении мастераш Бобриков Евгений, Оськин Виктор керте латта сменаш.

●

Йолаш я шера план

Пятилетка дийлагІча шера план ханал хьалха кхоачашьяра сихагІеи кІоаргагІеи бурув тохаргда яхача девизах къахьегаш я Октябрьски бурув тохара балхий управлене коммуниста Бурув Александр Михайловича кулгалду бурув детта бригада. № 250 йола скважина йоаккхача 4045 метр бурув тоха дезаш я из проектах. Ер шу доладелча денз 3319 метр бурув а теха тІадоагІача шера чотах хІанзлехьа 319 метр бурув техад бригада. Ше шера тІаийца хиннача социалистически декхарел а хІанзлехьа 291 метр тІехбаьннаб бурувдеттараш. Бригадерча берригача болхлоша хьинар айдаь къа а хьегаш шоай торонех бизза пайда эцарах яьккхай из котало. Мелови скважинаш яхара бурув тохара дикагІйолча опытах кхетамца пайда эц цо.

Кхомбара тІехьа а чІоагІа къовсам лоаттабу бригада. Электроэнерги, химреагенташ, кхыйола материалаш кхоярах дабахача ворхІ бетта 268 эзар сом кходаьд цо.

Г. ЛУКЪЯНОВ.

ДІАЯХАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСАЧА ВОЧА ГІУЛАКХАШТА ДУХЬАЛА

ЛЕЧКЪАРИ МОТТ КХАБАРИ

Нохчийн гІалгІайн хІанз а цІи кхабар укх тІеххьарча ханналца дизза дашханза да этнографически литературе. Цу дешах яздаь дика хІамаш да революци хьалехь хиннача этнографий Н. Грабовске, В. П. Пожидаева, Б. Далгата. Деша дог доагІаш а дика довзаш я да советски лингвиста профессора Н. Ф. Яковлева яздаь «ГІалгІай» яха книжка.

Нийхача дийнехьа денз йоІ маьрцІаьшкахьарча нахах цІи кхаба езача отташ дІаяхача замах юхедиса гІулакхаш духьала доал цунна. Цхьадолча даькъе из нийслу йоІ нийхачоа а. Кавказе меттел Средни Азе, Казахстана халкъий хинна дола сагах цІи кхабари лечкъари, М. О. Косвена яздечох, «хьахиннад нах матриархатагара патриархатага бовлача хана, къаьстта аьлча уж ширача замалахь цхьан моттиге сайца баха ховшача (патрилокальни) хана». Берашкарен нийсархошкарен дІанийккхача маьрцІаьшкахьарча нахах лечкъа йийзай йийха ягІача йиІий. Нагахьа санна саг йоагІача - йодача, таьзета из ахача цун маьрцІаьшха бола, из лечкъа еза нах цига нийсбелча, уж юхь духхьал ца кхетийтара эшар деш хиннад. Бакъда шоай нус бІаргаго-м гІийртаб уж.

Эзделца а кустдолаш а хиннадац ше йийхача эІамсагаца вІашагІкхетар.

Замещца хилац саг йоалаеш вар. Бакъда шийн новкъосташца гаьнаро, наха ца хойташ замелха-м вохалургва. ТІа-тІа дукхагІа нийслу иштта моттигаш.

Саг цІайоагІача дийнахьа саг йоалаеш вар коа наха гуча валац, цхьанахьа лоалахошка лечкъа вагІа шийн новкъостаща.

Лечкъилгеи мотт кхоабилгеи дІадоалаш хиннадац нускал цІадоаладаьчул тІехьагІа а. ХІаьта мар шийн нускал долча цІагІа чуухаш хиннав хьалхарча бетташка лечкъа а лечкъаш.

Кавказе, Средни Азе, Казахстане дахача хьамий эггара чІоагІагІа даьржа а ца дохадеш дІаьхденна а хІама хиннад марен сесагеи вІаши шоай цІераш ца йоахаш хилар. ХІанз вай хана из хІама иштта чІоагІа леладац гІалгІаша, къаьстта городашка бахараша.

Кхыча наха юкъе нийсбелча вІаши цІи яккхар доагІаш хиннадац марей сесагаш. ЦІи ца йоаккхаш хиннай хийра нах е кхелета бераш долча а. Мар юкъе волаш хийра нах багІача Іоховш хиннаяц сесаг. Мар тІавеча хьал а гІетте, шийн моттиг цунна дІаяла езаш хиннай из, хІаьта наькъа арааьлча мара тІехьа а яьле яха езаш хиннай. Мара наьха нахаца е бокхагІбарашца хІама дуача хана цига царца Іохайна хІама даа бокъо хиннаяц сесага. Бокхий нах болча вІаши къамаьл деш хиннадеи марен сесагеи. Из белгалдаьккхад профессора Н. Ф. Яковлева а.

ЧІоагІа даьржа хиннад гІалгІашта юкъе маьрцІаьшха болча бокххийча нахах мотт кхоабилга, къаьстта маьрдаьхи цун тайпан бокххийча маІача нахахи. Маьрдаьх несас оалаш хиннад; да, дади, хІаьта маьрнанах нани, нана. Уж болча Іоховш хиннаяц нус.

Нускало маьрдаьхи маьрнаьнахи мотт кхоабилгеи из царех лечкъилгеи дІаьхлуш хиннад цу шиннена дарга хьежжа.

ХІаьта несо мотт ца боасташ шераш доахаш а цІаккха ца боасташ а моттигаш хиннай.

Веннача маьрдаь, маьрнаьна, цар даьй цІи яьккхача Іохайна ягІа нус цар сий деш хьаьІотташ хиннай. Из ца дича хоза доацаш а атта нахбеларгбола а хІама лоархІаш хиннад цох. Масала, Экажкъоний Юртарча Аушев Оалхазара несо ше дІайовзийташ «Сигала гІолла лелачуй нус я со» оалаш хиннад. Угурчиев Сайта несараша «хох» яха дош оалаш хиннадац из цІи йолаш шоай маьрнана хиларах. Цар цунах «кІомбар» оалаш хиннад.

МаІача наха — нейцараштa а нийслу лечкъа безаш моттигаш. УстцІаьшха болча бокхийча нахах, къаьстта устдаьхи устнаьнахи лечкъа безаш хул из.

ЦІи кхабари лечкъилгеи цхьан оагІорахьа эздела леладеш хиннад, хІаьта вокх оагІорахьа цо тешал ду дІаяхача замалахьа кхалсаг бокъо йоацаш хилара. Нагахьа санна уж гІулакхаш духхьал сага сий дара, саг лархІара тІагІолла хиннадале, тІаккха уж маІача сага а кхалсага а цхьатаррарча бокъонгара доагІаш хинна хила дезар.

Археологически тохкама лаьтта оахкаш кораяьча материало хьахьокх лечкъаш хилар маІача наха селлара чІоагІа хинна ца хилар, хІаьта цІи кхоабилга — вІаллагІа а. МаІача саго цІи йоаккхаш хиннай устадаь а цун даьй а. Из наха цох бехк боаккхаргбола хІама лоархІаш а хиннадац. ХІаьта кхалсаго чІоагІа цІенхаштта леладе дезаш хиннад из гІулакх. Бокъо йоаца цІи яьккхача цунна етташ, хІаьта цхьайолча моттиге йите, дІайохийташ а хиннай. ХІаьта устцІаьшкахьарча бокхийча нахах нейц лечкъаш хилар цІенхаштта тІадожадеш хинна деце а, нейцо из деш хиннад шийна йолча аьттонна, царна гІулакх де оттачул аттагІа из доландаь.

ХІанз, гІалгІай кхалсаг, берригa советски кхалнах а санна, маІача сага нийсса ерригa бокъонаш а йолаш дІаттача хана, цу лакхехьа бийшача нахах лечкъ из даьшкахьара хьайоагІа традици хиларах. Бакъда из хьалха санна дІаьхлац, вешта аьлча шин-кхаь денгара беттага кхачалца. ХІаьта цІи кхоабилгеи мотт кхоабилгеи а дуккха аттагІча даьннад цунна. Шийн маьрдаи маьрнанеи лоархІаш, царех нана, нани е эрсий меттала мама, дада дади, е эрсий меттара папа оал цо. ХІаьта вокх гаргарча нахах бокххийчар мара цІи кхабац цо. ХІаьта городе бахача наха юкъе кІезига хІама дисад цу гІулакхех.

Деррига уж хІамаш хувцалу вахарга хьежжа, культура лакхъяларга, халкъ прогрессага дІахьалхашка даларга хьежжа.

Укх тІеххьарча иттех-ткъаьх шерашка гІалгІай лечкъарен мотт кхабарен Іаьдалашка дикка хувцамаш хиннад. ХІанз атта йоІ хургьяц ше маьре йодача эІамсагаца къамаьл ца деш, из дика ца вовзаш. ТІатІа дукхагІа нийслу ше раьза йоацача йоІ маьре яха ца тугаш йола моттигаш. ХІанз атта дац йоІ духьала йолаше а из ца везача сагага маьре яхийта. Из иштта дале а кІезига моттигаш нийслаш маьре яханза а шийн дезале яхача а кхалсага бокъонаш ІотеІаеш, цунца харцо лелаеш низ беши. Цу тайпара гІулакхаш кхалсагаца лелалар могаду ды хьалоаттабераша, тІехьадисача гІулакхашта мутІахьа бараша. Цар яхачох кхалсага кхел духхьал даьи наьнеи лоІамагІа мара хила йиш йолаш яц. Иштта, Наьсар - Керте М. тайпагІа йола йоІ еха баххийтар бокхий нах. Из мединституте дешаш яр. Шийна везаш кхывола эІамсаг а ва, хІаьта кхывар эшаш а вац аьнна. Духьале яьй йоІо. Зоахалола юкъе лаьтташта из дІахайча цо йоІа меттел цун дай а сий доадеш хІама лаьрхІар цар цох. Зоахалола юкъе нха кхалнах (цар сий а бокъонаш а айрах ма дий вай деш дола къамаьл) эггара чІоагІегІа цу «эхь дайнача» йоІа эгІазал кхайкаеш бар. Цул совгІа цар цу тайпара саг коа яйтар эхь да аьнна хоада а дир зоахалол.

Шийн ираэера сийрда вахар хьалдеш доаллача вай халкъа эшаш дац совлеь дола гІулакхаш. ХІаьта къахьегача сага леладе вІаштІехьдоацаши цун вахар чоалханегІа дар мара кхы хьабала пайда боацаш хІама а да лечкъари мотт кхабари. Цудухьа дуккхагІдолча даькъе хІанз моттийта лелалеш дола из «эздел» вайна эшаш дац.

Ф. ДАЛАКОВА,
республикански краеведчески музея директор.

Ер шу доалуча хана Грозненски профессионально - технически училища чакх а яьккха В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе балха ера къона специалистка, комсомолка Заря Лидия. ЧІоагІа безаме тІаийцар из коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаеча № 5-6 йолча установка барттайнача коллективо. Ше карадаьца болх кІоргагІа бовзара тІаккхувш йолча Лидияна дукха новкъостал дора установка йоккха опыт йолча технологаша. Лоацача хана шийн профессех дика кхитар из. ХІанз дика лелаю цо технологически режим а.

СУРТА ТІА: оператора гІоньча Л. Заря.

А. КЫЧИКОВА сурт.

ВІАШИ ГАРГА УВЗАШ ДОЛА ДОАЗОНАШ

Дукха ха йоацаш доазон йисте, Прут яхача хи тІа, Стынка - Костешти яха гидротехнически узел хьалъе йолаьй. Советски румынски правительстваша яьча соглашенегІа шин мехка хьалъю из. Прут яхача хи тІа хьахургья ши ГЭС йола плотина, 1,4 миллиард кубически метр хий чудола водохранилище. Плотинас дикка кІезигбергба Іаьржа хий дарах бола кхерам, хІаьта водохранилищас хица Іалашъергья цунна гонахьа ухка [illegible]

пара оборудовании конструкцеши яйтар. Из тІий хьалдаьчул тІехьагІа Русенеи (НРБ) Джурджунаи (СРР) юкъе иттазза дукхагІа поездаш лела яьлар, из бахьан долаш Болгарена, Румынена, СЭВ-а чудоагІача кхыча мехкашта юкъе дуккха а дукхагІа мухь дІа-юха кхахьа йиш хилар.

Цул тІехьагІа аргІа тІаккхаьчар «Джердап» яхача румынско - югославски программага, из кхоачашъеча хьинаре дакъа лаьцар вай мехко. «Джердап» [illegible]

йолаьй болгаро - румынски гІишло. ПроектагІа хин шинна а оагІорахьа хьалъергья йоккхий оросительни системаш.

Проектировщикаш цхьаькха инвестиционни программа а кийчъяь баьннаб. Из Дунай-Одра-Эльба яхача канала проект я. Цу канало Польшаи ГДР-реи хиш Дуная гонахьа ухкача мехкий хин системашца дувзаргда. Цу тІа гІолла доккхийча кемаша польски кІорен советски аьшка рудан дІа-юха кхухьилга дикка дарегІа [illegible]

ци контейнерашца дІа-юха кхахьар къаьстта пайдане да. ХІаьта цу тайпара мухьаш тІехь - тІехьагІа дукхагІа а хургда. Цунца дувзаденна Дуная тІа контейнерни порт хьалъяра дош дувцаш да СЭВ-а чудоагІа мехкаш.

Бедал телача мехкий доазон йисте бІарчча металлургически цикл йола предприятеш хьалъеш хиларах мовхьаш дІа-юха кхухьилга махулла дарегІа хилийта гІерт СЭВ-а чудоагІа европейски мехкаш. Из де йиш [illegible]

ден Советски Союзе хьаяйтаргйола трубопровод. Дуккха километраш йІаьха йола лаьттан кІалхара трасса Ленинварошерча Тисайски химически комбинатера дІайолалу, хІаьта паччахьалкхен доазон тІех а яьнна Калуше яхача (СССР) химико - металлургически комбинате хьакхоач.

Укхаза этиленах хьаяь акрилнитрит, полистирол, полиэтилен, кхыйола а химически продукташ Венгре юха дІайохьийтаргья. [illegible]

лен, 130 эзар тонн пропилен, кхыйола химически продукташ.

Укх пятилеткагІа трубопроводашца шоайла вІашагІьовзаргйолча Залужерчеи (ЧССР) Белеверчеи (ГДР) мехкдаьттахимически центраш юкъера бувзамаш а чІоагІлургда. 1975 шера дейз ГДР-ера пуччу гІолла дІаухийташ йолча полиэтиленах чехословацки предприяте лоха давлени йола полиэтилен а ЧССР-ера полипропилен хьаеча пайда эца лерхІаш йола пропилен а [illegible]

Альгимантас ЛЕБЕДИНСКАС,
экономически Іилмай кандидат.

(АПН).

ЕРРИГСОЮЗНИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬЕ КОТБАЬННАРАШ

МЕХКДАЬТТАХОЙ ДОШ ЧIОАГIА ДА

«Горскнефть» НГДУ мехкдаьттахоша толамца кхоачанъяьй кертерча технико-экономически хьокхамий пятилетка диьллагIча шера хьалхарча ворхI бетта программа. Продукцена реализаци яра пачхьалкхен план 100,6 процент кхоачаш а еш август бетта календарагIа маьхала яьккхар 92 эзар сома товарни продукци. ХIаьта ворхI бетта заданел совгIа даьккхар 7600 тонн мехкдаьтта.

Мехкдаьттага дIабеда мах мохбарах, электроэнерги, металл, кхыйола материалаш кхоярах заданел совгIа продукци маьхала яккхарах укх шера пачхьалкхена планагIа лаьрхIачул совгIа 70 эзар сом пайда баьб тха управлене мехкдаьттахоша.

Хьалха ах шера мехкдаьтта дукхагIа хилийтара 14 организационно - технически мероприяти чакхъяккхарах тIакхийтар 1112 тонн мехкдаьтта. Дикка тIехкхоачашъяьй мехкдаьтта тIоанашка хий чуахийтара задани а.

«Горскнефть» НГДУ мехкдаьтта доахача районни инженерно - технологически служба юкъе лоржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Даниленц Евгений Митрофановичу керте латтача шолагIча РИТС-а коллективо. По ворхI бетта заданел совгIа даьккхад 7400 тонн «Iаьржа дошув».

Уж къахьегаш толамаш доахача хьинаре дакъа лоац производства рационализатораша. Цар шолагIча РИТС-а байха юкъейихьай пачхьалкхена 6100 сома пайда бол йола 14 рационализаторски предложени. Ерриге мехкдаьттен газ йоаха управлени хьайицача 7 бетта рационализатораша кийчъяьй 90 предложени, царех производствана юкъейихьача 72 рационализаторски предложене 27 эзар сома пайда баьб.

Скважинех пайда эцара коэффициент планагIа 0,952 хиле езача цул боарам 0,973-нега кхачийтаб мехкдаьттахоша. ХIаьта РИТС-2 коллективе скважинех пайда эцара коэффициент 0,994 я. Цу районни инженерно - технически служба къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба мехкдаьтта доаха операторащ Б. И. Еланский, Н. Максакова, Г. Я. Сеталов, С. Зармаев, кхы дукхабараш.

Къахьегама овсарле лакхъяра халданза къовсам лоаттабу мехкдаьттахоша. Цох хьахинар дика да. Ерригсоюзни социалистически яхье башха-дика толамаш дахарах «Горскнефть» НГДУ коллективана хьожаьй цу яхье кхоалагIа моттиг. Из къахьегама толам боаккхача хьинаре дакъа лоацаш хилар 400 совгIа коммунистически къахьегама ударник. Тха коллектив дог тийша я уж къахьегама толамаш укх юхедисача бетташка кхы тIа а лакхдеш пятилетка диьлагIча шера плани тIаийца социалистически декхараш тIехкхоачашдергхиларах.

Е. ИВАНИНА,
«Горскнефть» НГДУ планови отдела начальники.

Социализма мехкашка

Дунай тIера «Аьшна коанаIараш» яха гидроэлектростанци дунен тIа йоккхагIчарех цаI я. Из ГЭС Советски Союза вежарий гIоьнца хьаьъьай Румынеи Югославеи.

Анджерпресс — ТАСС сурт.

МОСКВА. Толамца къахьег Я. М. Свердлова цIерагIча даьри деча Московски комбината ткацки фабрика коллективе. Ханал хьалха кхоачашъяьй ялх бетта план, программал тIех арахийцай 27 эзар метр лакхагIча сортех йола продукци. БархI кIаьана пачхьалкхен дикала Знак хьожаяй.

СУРТА ТIА: (аьрденгара аьттехьа) З. А. Михайлова къона болхло комсомолка Ромашенькина Таня.

В. МАСТЮКОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ДИКАГIЧА СОРТАГIА

Чоалханерча геологически хьалашка къаьнача фонда скважинашкара мехкдаьтта доахаш я «Старогрознефть» НГДУ коллектив. Из иштта дале а пятилетка диъллагIча, къоастамбеча шера плани тIаши ханал хьалха кхоачашдара ийца социалистически декхаратIагIертта къовсам лоаттабеш ба мехкдаьтта доахараш. Цох доккха беркат даьннад. ВорхI бетта план тIехкхоачаш а еш, планал совгIа даьккхад 4400 тонн мехкдаьтта, духхьала нюль бетта заданел совгIа даьккхад 2100 тонн «Iаьржа дошув».

Беттагара беттага дукхагIа хул пачхьалкхех планал совгIа доаккхе мехкдаьтта, — йоах «Старогрознефть» НГДУ Центральни инженерно-технологически служба начальника Крусинский Михаил Ивановича. Цудухьа тхо дог тийша да шера тIаийца хинна социалистически декхараш толамца кхоачашдергхиларах.

Мехкдаьттахой коллектива хьалхашка латтача декхарех керттерчарех да мехкдаьтта шийн хаиннахьа потребителашка — мехкдаьтта чакхдоахача заводашка дIакхачийтар. Цу даькъе мехкдаьтта чакхдоахараштa доккха новкъостал ду юххьанца мехкдаьттана обработка а яь из дIакхухьийтача служба болхлоша. ХIара дийнахьи буси «Старогрознефть» НГДУ цхьоалагIча районни инженерно-технологически служберча концевой трапни установка болхлоша кийч а даь тIехдикача сортагIа дола 15—16 эзар тонн «Iаьржа дошув» мехкдаьтта чакхдоахарашка дIакхоачийт.

Мехкдаьтта хьачу а ийца, цунна обработка а яь потребителашка из дIадахьийтара болх дика лелабу оператораша Половников Анатоле, Абдулазизов Баре, Рылев Владимира, Цыбина Евдокияс, слесара Бирюков Васиде, кхыбараша. Хьа мел даьккха мехкдаьтта ца дойташ мехкдаьтта чакхдоахача заводашка дIакхухьийташ ба уж.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

КОЛХОЗА ДОЛЧА НОВКЪОСТАЛА

Дукха ха йоаццаш «Красный молот» завода болхлоша дIадоладаь дика гIуламаш хьал а лаьпа Сунжечски районерча юрта боахамашка дика хьийкъа сомий баьцадаараши хандахьен ца дойташ чуэцара чIоагIа новкъостал ду Карабулакски буруб тохара управлене болхлоша. Цхьа ли дIадоладаь уж колхозий кхашка балха ара ца боалаш. Къаьстта дика болх бир бурув деттараша дIадахача шоатдийнахьа. «Путь к коммунизму» яхача колхозе помидораш чуэцаш хилар 120 сагI. Цар цу цхьан дийнахьа чу а ийца консервни заводе дIаяхьийтар 16 тонн помидораш.

Селхан цу колхозе баьцадаараш чуэца баха хилар цу управленера 60 совгIа сагI. Иттех тонн баьцадаараш чуийцар цар.

А. БАКАЛЮК.

IАЛАМА ПАТЕНТАГIА

Цу эIамигача приборага чIоагIа сатуйсаш ба халкъа боахама тайп-тайпарча доакъой специалисташ. Химически мехкдаьтта чакхдоахачен промышленносте углеводородий смесаш екъа, растворий концентрацеш къестаен газаш цIенъен гIо дергда цу прибора. Биологе цун гIонца хьаергья биологически активни йола хIамаш, вакцинаш, вирусаш, ферменташ. ХIаьта кхачан промышленностен металлурген бIеха хиш цIендара эш из...

Ювцаш яр СССР Академе Ленинградерча цитологе институте хьаяь мембранни электрод я. Из прибор хьаяра уйла дагайохийтар дийна клетка я. Ховш да, клеткаш бе-бе хилар. Дале а, мембрана, клеткана тIадовла дитIкъа чIIор, цар массане а дола-н да.

Клеточни мембрана таккара дукха шераш дIаденнад клеткай физиологе лабораторе воккхагIволча Iилман болхлочо Лев Адольфа. Цунна гучадаккха мегаз цу геттара диткъача чIIора геттара чоалханеча приборашта де ца могар — цхьан элемента, масала, натре ионаш чакхъювлийтен кхыча элемента, аргда вай, кале яраш сецаен карагIдоалилга.

Лев Адольфан цун коллегаштен гучадаьннад цхьан антибиотико, валиномицино мембранана воадействи а еш, цунга элементаш къестаейтилга. Цунца вIашгIтехача мембранас ионашта шийн тайпара сортировка йора — цхьаяраш чакхъювлийтар, шоллагIъяраш сецайора. Дийнача мембрана чухь хулача процессий маIан кхетаде, цунна элементаш къестае мегар сенць дувзаденна да, малагIа электрохимически процессаш чакхъювл цига ха гIертар Iилманхой. Цитологаша уж чоалхане дешаш Iомадеча хана, химикаша цу тамашийна белгалонех шоашта ма хезаинге а искусственни мембрана хьае болабелар. ХIана аьлча промышленносте укхаза а цига а дукха ха а йоаеш де дезаш ма дий дийнача клетко аттен сихен деш дар.

Академика Никольский Борис Петровича кулгалдеча Жданова цIерагIча Ленинградски университета химе Iилманхочи Iилманан технически института физически химе кафедра Iилманхоша шоай тайпара хьежар дийнача клетка чухь хулача процессашка: нагахьа санна мембранана бе-бе ионаш хилар къестае могаш хилча, цар дукхал хувцаелча хувцалургья электрически потенциал а. Долче, хьае йиш я прибор а.

Из маяхха хала гIулакх а хиланзар. Иштта, цхьа шуй ах шуй хьалха хьайир ионоселективни, вешта аьлча, ионаш къестаеш йола электрод. Мембранни электродаш цецвалла цхьалхен эффективни я. Цхьабакъда, искусственни мембрана биологически яр санна йиткъа яц. Цунна сомал — цаI-цаI ах миллиметр. БIаргаго а бе йолла а йиш йолаш я из кулгах тIаIетача пленка йистилг. ЗIамига яле а мел дукха тамашийна хIамаш де йиш я цунна. Геттара сиха жоп лу экспресс-метод хулаш латт пленочни электродащца раствораштa еча анализах. Дукха хIама ца эшаш Менделеева таблица тIарча ерригача элементашца болх бара мегаргйолаш я из электрод. МоллагIа йола элемент из раствораца мел кIезига хилара а цул совгIа цу чу кхы а итташ кхыяраш хилара а раствораца хьакъоастае магар электрода башха-дика свойство я.

Ионоселективни электродий ларде хьайьча датчикаша технологически процессашта автоматизаци яра новкъостал дергда. Промышленни котрола сфере а накъаяргья уж. Кислоташ, реактиваш, искусственни хьоаса хьабеча йоагIача тайпара раствораштa концентраци яра цахаддаш тIахьожам лоаттабе безаш хул. ДукхагIча хана из кхоачашдер аналитически лаборатори я. ХIаьта хIана цун декхараш электродаш шоашта хьатIаэцаргда. Прибора шкалас цахаддаш раствора концентраци белгал а еш, цох кеттача автоматически системас бе-бе вещесташ мел эша хьатергья.

Лоаща аьлча, керда датчикаш IаIальмате дукхача накъаяргья. Эггара дезагIа дар да мембранни электрод клеточни мембранай башха-диначa свойствах пайда эца йиш йолча дукххача торонех цаI мара ца хилар.

1973 шера декабре пачхьалкхен тохкамех чакхъяьннад кальциеви, бромидни, хлоридни, фторидни магниеви электродаш. Укх шера нодидни цианидни электродий хьалхара парти — 300—400 прибор — арахецаргья измерительни приборий Гомельски заводо, цул тIехьагIа уж эшшача боарамагIа арехеш йолаергья.

КОНСТАНТИНОВА Ирина,
АПН корреспондент.
Ленинград.

ЛАЬТТАН БЕРКАТ АЛСАМДОАХА ВИТАМИНАШ

Тайп-тайпарча минерални удобрений 72 миллион тонн арахецаргья вай мехка химически промышленносто ийслагIа пятилетка чакхйоалаш. Из декхар кхоачашдеча доккха дакъа лоацаргда Невинномысски химически комбината, коллективо отраслерча эггара къонагIа йолча предприятеех цхьанне 1975 шерале шоза дукхагIа хургья укхаза хьаю тукаш, пятилеткана йолалуча юкъе хиннарашца ийсйнча 15-за дукхагIа арахецаргья чоалхане удобренеш.

АПН корреспонденто уж цифраш йоашхилга дийцар комбината кертерча инженерагара, Социалистически Къахьегама Турпалгара, СССР Пачхьалкхен преме лауреатагара Ниязев Вячеславагара.

Хьалхагlа лакхбеш кийча ткъо шу ха эшаргйолаш бола ялатий хьувкъам,— йоах Ниязев Вячеслава, — ийслагIча пятилетке лаьхбергба Ставропольски краерча ялаташ кхедераша. Из факт алхха ше цаI хинна Iац. Кхы дукха совгIа-эшамагIа йоацаш цу тайпарча гемпаегIа лакхлу хьувкъам Къилбаседа Кавказерча ерригача областашка, краяшка, автономни республикашка.

Клетадеш да, химикаша дакъа ца лоацаш хилча из декхар кхоачашде йиш йоацилга. Хьувкъам лакхбар дукха лоаттабеча къовсаме цар лоаца дакъа лаьтта леладераша кхетадеш бе боаггIача тайпара мах беш да. Цунна дола тешал — мехка масса миIнигера Невинномысски химически комбинате уха бIаьш письмош. Цар тIа юрта боахама болхлоша баркал оал тхона 1973 шера лакха дьуккъам кхебо новкъостал дарах. Укх шера тха предприяте 36 цIи йолаш «лаьттан беркат» алсамдоахача витаминий кхо миллион тоннал совгIа лургья юрта боахама. Арахецача тукашта юкъе къаьстта дика а ялаташ кхедераша чIоагIа хоатташ а я нитрофоскен (цунах йоахк дIайийнача хIамашта хиланза ярг мел йоаца элементаш: фосфор, азот, калий) плав яхари (коача комплексни удобрени).

Мехка эггара хьалха комплексни коача «лаьттан витаминаш» промышленни хьисапе арахеца а йолаь тха комбината кхаш леладераштa юкъе чIоагIа пропаганда ю царна. Плаваца цхьана кхашка тоссача хIара миллион тонн азот 30 миллион сомага кхачхалца ахча кходу юрта боахамо (гранулировании удобренещца нийсдича).

Комбината централни лабораторерча болхлоша Армавирски Донскойн юртбоахама опытни станцещцен юртбоахамеи къаьсттача гIулакхашта лаьрхIача гражданскн авиаце Ерригсоюзни Iилма - тохкама институтацеи цхьана массе оагIоракьара тохкам баьб коача удобренеш мел пайдана я хьожаш, авиаци юкъе а йоалаяь техкай «цех—кха» яха схема. Цул тIехьагIа шерра пайда эца могайир керда удобренеш.

Цу кердачен прогрессивни гIулакха тIа цхьоагIонхой хIаиале а кIезига бац комбината. Масала, Краснодарски краерча «Армавирский» ялатий совхозо кхашн бешамаши хьаьнъяра укх массехк шера пайда эц плавах. Деза мухьаш увзача тракторий поездащца 120 километр гаьнара хьаккхухь из боахамо. Коачача удобренеех шерра пайда эц Новокубански районерча Кирова цIерагIча совхозо, Донерчен Ставропольяи дуккхача боахамаша.

Минерални удобренеш арахецача предприятей гаргтара кхоане укх тайпара бIаргагу сона: цIий лела мнаш санна, дIайийна хIамаш тIайолча бIаьш эзараш гектараш тIа гIолла дIаяржаргья дIайийнача хIамаша геттара дика пайда эцаш йола коача удобренеш цехашкара йоаллаше а укхаза йоалаергйола трубопроводаш.

Укх гаргтарча шерашка комбинате хьалъергья азот, фосфор, калий неттел, дIайийнача хIамашта хиланза яргйоацаши хьувкъам чIоагIагIа лаьхбергболаши йола микроэлементаш а йоаххаш удобренеш арахеца, балха овсарле лакха йола установка.

Тха предприяте низ халданза алсамбувл. Пятилетка тIехьарча шера хIара денней бийсанней тайп-тайпарча тукий ялх эзар тонн гаргга арахецаргья комбината. Цхьадолча даькъе из дIахо йоаккха яра маIан долаш хургья хьалъеш латта Краснодарски химически комбинат, Невинномысскера къаьсттача трубопровода чу гIолла цига ухаргья коача аммиак — нердача предприяте технологена юкъе керттерча продуктех цаI.

СССР юрта боахама Министерства даьча лоархIамегIа, ийолагIча пятилетка аьхха дукхагIа хьаьча минерални удобренеша мехкага йиш хулийтаргья кхы тIа а 18 миллион тонн ялат, пхи миллион тонн шекара свекла, 13 миллион тонн хIама бац аьнна сом, комараш, комсаш гуйе. СовгIа йоахаргйолча цу хIамай доккхагIдола дакъа доаккхилга IалашдергIа минерални удобренеш хьаяра низ ийслагIча пятилетке шозза совгIа алсамбаргболаш йолча Невинномысски химически комбинато.

Бухареста керда сибат

Кхыйолча столицашка санна лакха цIенош а ца деш шорала дегIайоагIа Бухарест. ДукхагIдола цIенош 4—10-эза вIаштIардаь да. Моттигерча лаьттий башхалонашца дувзаденна да из. Бакъдар аьлча, массехк бутт хьалха Бухаресте хьалдаьд 18-эза вIаштIардаь эггара хьалхара изх чубаха цIа.

Румынски столице байха хьаьший кердача микрорайонашка ца хьожаш Iац. Масала, «Титан» яхача микрорайоне хиннача къаьгга гу нах чубаха цIенош укхаза мел дукха хьалду. Дуккхаза вIаштIардаьча 730 цIенах латтача «Титано» «цхьан тховна кIал гулваьв» 200 эзар сагI. Цу наха гIулакх деш цига я общественни культурно - бытовой учреждениеш, торгови комплексаш.

Укх тIеххьарча итт шера микрорайонашка квартираш ениай Бухаресте бахача нахах кхоалагIча даькъа. Ер бIаьшере чаккъяллалца оттаьча проектагIа хьалду керда цIенош. Цу хана Бухаресте вахаргва 2,5 миллион сагI (хIаьта хIанз 1,7 миллион сагI вах).

Ер юбилейни, Румыни фашистски Iазапах мукъаьйкха 30 шу дуза шу нах чубаха цIенош хьалдарга диллача рекордни хургда: столице хьалъергья 27 эзар керда квартира, царех ахаш хьалъе лерхI. централни районашкеп йоккхийча магистралашта юхе. Вешта аьлча, Бухареста централни даькъе реконструкци е йолалу.

Ткъо шу хьалха Бухареста символ яр Румынски Атенеума йоккха здани. ХIанз царел доккхагIа дола а лоархIамегIа дола а гIирсаш хьалдаьд: конгрессаши халкъа собранеши хулаш йола Дворецa монументальни Зал, выставкай здани (цига 1974 шера дунен халкъашта юкъера ши ярмарка хинлай), «Интерконтиненталь» яха гостиница, И. Л. Караджале цIерагIча Къаман театра керда здани. 1974 шера хьалъяьргья Политехнически института йоккхача парке хьалъеча ансамбла корпусаш. Къаман кадраш кийчъеча цу института дийнахьарча отделене дешаш ва 12 эзар совгIа студент.

Румыне бахача нахах бархI процент гаргга бараш мара Бухаресте ца бахе а, мехка хьаеча продукцех 17,1 процент яр арахец города промышленносто. Столице хьаю Румыне арахецаш мел йола автоматизаце средстваши электронно - вычислительни устройстваши, телевизораши радиоприемникаши, автобусаш, троллейбусаш, телефонни станцеш, гидравлически передачаш йола тепловозаш, полупроводникаш, центробежни насосаш. Ткъо шу хьалха царех цхьаккха а хIама хьаяцар Румыне. Бухареста индустрена эггара тIехьа карагIдаьннар да 330 мегаватт йола электрически турбина хьаяр. ТIом хьалехьа Румыне мел хиннача электростанцел боккхагIа низ ба цу тайпарча шиъ агрегата.

ХIанз Бухаресто 11 дийнахьа арахец бIарччача 1938 шера арахецаш хиннар миссел продукци. Юбилейни шера бухарестски индустре валови продукци, хетаргахьа, кхы а 21 процент алсамъяргья.

(Анджерпресс — АПН).

Эргаьнна Девня

Эрзаша къайладаьхача ушалий мохк бар кхо шу хьалха Девненски яха теIIача улл лохале. ХIанз укхаза йоккха промышленни комплекс я: химически промышленноста машинашъю, цементий, содови, шекар доаккха заводаш, ТЭЦ, Iобиллаб машинийкъ, Iаьржача фордаца бувзабеннача Белославски Iама тIа хьалъяьй порт.

ХIанз комплекса предприятешка къахьегаш 16 эзар сагI ва, царех дукккабараш лоаллахьа ухкача городашкарей юрташкарей баьхкаб. Професеш йоацаш хиннараша уж Iомаьй индустриальни химе техникуме, промышленно - дешара центрей квалификаци лакхъяра йолча школей.

Девнера керда гIишлош — социалистически экономически интеграци принципаш вахара юкъехахьарей хьакиначук къаьгга дола масал. Иштта, шера 1200 тонн сода луш йола шоллагIйола содови завод Болгарес шийна кредиташ тийнаца Советски Союзацеи Венгрецеи цхьана хьалъяьй. 20-нел совгIа советски проектно-конструкторски организаци яр цунна оборудовании хьаеш, хIаьта Венгрес металлоконструкцеии бытовой службашта йола оборудовании оттайир, централни - диспетчерскена монтаж йир. ГIишло хьалъеча дакъа лаьцарах СССР-о шера 400 эзари ВНР-о 120 эзари тонн кальцинировании сода йиергья укхазара.

Девне дукха советски специалисташ ба. Царна кулгалду опыт йолча химика И. И. Каратаева. Болгарски химически промышленность дегIайоалаяра юкъе лаьцача даькъах городерча халкъа Совето Девне эггара хьалхарча сийдолча гражданина цIи еннай цунна.

Цхьаенна тIехьа шоллагIъяр луш эксплуатаце дIател керда гIишлош. Дале а, гIишлошъерани монтажникаши дIаболхIац Девнера: де дезаш кхы а дукха балхаш да. Кхетта цементий заводи ТЭЦ-и шеръе болалургба, яь йоалаш латт порт...

Станев НИКОЛАЙ,
(«София-пресс» — АПН).

СОВЕТСКИ ИНЖЕНЕРИЙ НОВКЪОСТАЛЦА

Асуански гидротехнически комплекс болх бе йолалийтачул тIехьагIа Iарбий Республике Египте шерра электрификаци е йолаьй юртaшкарча районашка. Комплекс хьалъеча санна из деча а экономически технически новкъостал ду Советски Союзо.

Укх тIеххьарча шин шера феллахий 1300 юрта электричество кхаьчай. Генеральни планагIа ерряга нах баха пункташ электроэнергеца Iалашъе лаьрхIад. Цунна цхьана кийчо еш латт юрта боахамерча керттерча технологически процессашта электрификаци яра а.

— АРЕ юрташта электрификаци яра цхьана чакхдоаха советско-египетски гIулакхаш Iаламаьте дукха да, — аьлар АПН корреспондентаца Палтусов Борисаца ше къамаьл деш дукха ха йоацаш АРЕ а хинна цIавенача «Сельэнергопроект» яхача Московски института директора П. Каткова. Из керте латтача проектни организаце «Энергопроект» яхача египетски институтаца толамо цхьана гIулакхаш леладу массехк шу да. — Уж тайп-тайпара да — электропередачай линешта проекташ уттаярга дезз квалифицированни кадраш кийчъярга кхаччалца. «Энергопроект» яхача египетски институтен советски проектни организацеи специалисташа цхьана итт шера лаьрхIа АРЕ ерригача ялхайтта провинцена электрификаци яра схемаш оттаяьй. Цар тIа белгалдаьд мел миссел гIишлой-монтажни балхаш де деза, малагIа объекташ хьалхагIа-тIехьагIа е еза, иштта кхыдараш а. Цу схемашца я эшаш йола расчеташ, карташ, таблицаш, кхыйола а материалаш. ХIанз египетски советски специалисташ АРЕ бIарчча сводни схема кийчъяь боалаш боах.

(АПН).

СОВЕТСКИ СОЮЗЕ ЯЛАТ МИШТА ХЬУВКЪ ХIАНА ХЬЕЖ МАЛХБУЗЕ

Ялат чуэцаш боахк миллиоваш советски нах. Хетаргахьа, царна хайча бакъахьа да дунен дукха мехкаш Советски Союзо цу даькъе доахача толамашка хьежилга.

Малхбузен дунен вахара белггамара цхьа башхало сенах латт аьлча, из латт мел мисел кхачан продукташ арахец ха безам хиларах. Цига цIенкаштта уйла е баьннаб кхачан продукташ мичара ух, уж хьаярга дIа-фу доала, дезал кхабара мел ахча доккха деза мугIарерча цIен-наьна яхача деша.

Кхачан продукташ Малхбузене тIехь-тIехьагIа езлуш латт. ХIаьта дуккхача европейски мехкий складашка IаIаьмате дукха кхачан продукташ ухк. Маьхаш лох ца даллийтар духьа йоххаш уж.

Дуккхача англайски цIеноаной санна наггахьа мара бежан дулх эца вIаштIехьдалац са сесаш а. Бакъда, «Юкъарча рынка» складашка улл 130.000 тонн дулх. Из цига улл массехк шу да, из доккха доладаш маьхаш чухьахьа даллар кхераш. Иала дулх мах чухьнахьа а баьккха доккха дезача, ЕЭС эксперташа шоашта могар ду малхбузен мехкашка из ца доххара.

Цу тайпара хIама ду ерригача кхачан продукташта. Ялат, баьцадаараш, цкъьарий, сом, дулх, шура, дуга, вахча, йий доаккхараша, мерза хIамаш, консерваш, кхы дола а товараш хьадераша цхьан багара доагIаш санна хIанзара маьхаш дикка лакхде деза йоах. ХIаьта вай шераш мел яьха продукташ маьха иштта а еза я, цудухьа тха цIен-ноанощa тIехь-тIехьагIа кIезигагIа кйю уж, хIьата цхьаяраш вIалла ий а яц.

Хьаяь продукт эцачунга дIакхачалехьа миллиардни пайдаш ду базар ераша.

Кризис оттара бахьан дунен кхачан продукташ кхоачамхилал йоацилга да ала гIерт Малхбузен специалисташ. Цхьабакъда боккъонца дола бахьан капитализма кризис хилар да. Кхачан продукташ арахеца капиталистически производство тIехь - тIехьагIа къоастае халагIа хулча вIашдукъаленаша кIалъюташ латт. Кхачан товараш бахача цаха дукхагIа эшаш хиларца цхьана кIоарглу уж хьаяра капиталистически методашта хулаш йола кризис а. Ховш да, дулха доахан леладелга хIанз Англерча фермера зе деш долга. Из юхаметтаоттадар духьа правительствагара субсидеш ех но.

ХIанзара кризис оттара дуккха бахьанаш да. Махулла дукхагIа пайда баккха гIертилга па лаьрхIача, цун кертера бахьан да юртбоахама производствана интенсификаци яра чотах цахаддаш къахьегама овсарле лакхъе гIертилга. Цу гIулакха химически удобренеш эш, хIаьта цар мах тIехь-тIехьагIа лакхлу. Мадарра аьлча, кхачан продукташ йсахилга, эггара хьалха ялат доаккхилга а долаш фермер мел миcел удобренеш эца йиш йолаш хиларах тийша да.

Боккъалдар аьлча, кхачан продукташ дунен халкъашта юкъерча организаце — ФАО — даннешка диллача, дегIадаьхкача мехкашка хIанз доаккхаш дола ялат итт шу кхы даьлча а дунен тIа мел бахача вала тоъаргдолаш да. ТIаккха малав арахеца продукцех мах тела безар?

Миллионаш нах моцал йолаш болча дегIаухача мехкий торо яц ялат ийде. Цох дIадала хIама дац царга. Нагахьа санна капитализмо шийна эшачул совгIа ялат доаккхе а цох пайда бе гIортаргья из.

Малхбузен дуне сагота дац дегIаухача мехкашкарча миллионаш болча нахага моцал яр аьнна. Къе а меца а нах кхераме хиларах унзара ювл Малхбузе. «Гардиан» яхача газето кепатехача статья тIа къайла ца кхухьаш дувц цох: «ХIанз, дунен тIа низаш делга дIа па даьккхача а хьалдараштен къечарнеи юкъера юкъ йоккхагIа хулаш латтача а хана, дикача ханага дог даха ца дезача кхоачаву». Газета тIа дувцараш къе мехкаш да. Цхьабакъда, Англе унахцIено лораярен социальни Iалашонн Министерства тIеххьарча даннесгIа, укх мехка официально къе лоархIачел вогIа материальни хьалаш долаш цхьа миллиони бархI бIаь эзари сагI ва.

Гуш махиллара, дегIаухача дунеи тIа «низаш делга па даларах бала кхаьча а ца Iеш, капитализм кхер дегIаденача мехкашка а халкъо «низ бергбола» ха тIакхачар.

Социалистически мехкашкарча событешка цудухьа иштта чIоагIа хьежаш я хIанз Малхбузе. СССР-е кхачан продуктай маьхаш хувцалуш дац аьнна хьахезача чIоагIа коргагIйоал капитализм. Социалистически мехкашка кхачан продукташ дукхагIа яхар кхачан проблема къоастаяра тIаерзаяьлга шийна цIаькха а хайча чIоагIа хьаьрйоал из. Шоай къахьегама лоархIами цох хьакулари цIенача производственни толамел гаьнна тIехдолга кхета а деш шоашта карагIдувларех де а доагIаш доккхал де бокъо я социалистически мехкий юртбоахама къахьегамхой.

Дж. ОЛДРИДЖ,
англайски писатель,
Лондон.

ДЖЕРАЛЬД ФОРД— США КЕРДА ПРЕЗИДЕНТ

ВАШИНГТОН. (ТАСС). 9 августа КIайча цIаргIа Лакхехьарча суда председатела У. Бергера дув биар ВIашагIкхийттача Штатий кердача президента.

Дув биаь баьинача минуте денз президента гIулакхаш тIа дIатIавахав Дж. Форд.

Дув баара церемони чаккхъяьнначул тIехьагIа лоацца заявлени йир Дж. Форда.

Шийн даймехкахошка кхайкаш, президента аьлар:

Аз геттара дика кхетаду, хоржамашка оаш сона тIехьа кхаж а тесса оаш се шоай президенталла ца хержалга. Аз кампани лелаяьяц се е президентски посте харжийта а, е вице-президента посте харжийта а, из IалаЬмате боккха бехктокхам сайна хьатIаэпа гIийртавац со, цхьабакъда цунна кIалхарвала дага а вац со, лоархIамга диллача вай правительстве шоллагIа йола пост хьалаца аьнна бархI бутт хьалхагIа вIалла дага а доацаш сайга бьча тIахьехама кIалхарвала ца гIийрта хилча мо мара. Са кандидатура хьаоттаяьрашин вице-президента поста тIа со чIоагIваьрашин хила а хинаб, хург а ба са доттагIий.

Президента хоам бир, мехка эгара хьалхарча декхарех шийна хетараш конгрессаген американски халкъаген дIакхайкадар дукхьа 12 августе вакалий палатаи сенатеи членашта хьалхашка къамаьл де шие дака хилараx.

ДIахо президента тIахьийхар цхьана мара дIахьалхашкахьа ца ахаран халкъа саготтагIа эшараш кхоачащдаран. Цо белгалдаьккхар, ше халданзеи дег тIарец машар хилийта гIертаргволгах доттагIал долча дерригача мехкий халкъаштеи правительстваштеи ше дош лун хилар.

Шийн къамаьл чакхдоалаш Дж. Форда хьакхайкадир: ХIанз аз шоана массанена а хьалхашка бакъду, конституци лорадеи Американа сай низ кхоачаш мел дола гIулакх деи аьнна, айса шоана денна дош.

* * *

Джеральд Рудольф Форд Омаха яхача городе (Небраска яха штат) 1913 шера 14 июле ваьв. Цо йистеьхай Мичигански Уэльски университеташ, цул тIехьагIа юридически балхаш даьд.

Дунен шоллагIа тIом болча хана США форда авиацe гIулакх деш а тIема операцешка дакъа лоацаш а хиннав Дж. Форд, хIаьта из бахьан долаш дуккха тIема совгIаташ а тиййнад цунна.

1948 шера духхьашха США конгресса вакалий палате хержав Дж. Форд, хIаьта цу хана денз цун составе юха хержаш хьа а венав.

1973 шера 12 октябре С. Агню отставке вахачул тIехьагIа США вице-президенталла хьожаваьв Дж. Форд.

Ше къамаьлаш дечa хана советско - американски юкъмоттиг лар тIа леляра политика, хьаллоацаш дийцад Дж. Форда, советско - американски паччахьалкхенашта керте латтараша яьча переговорий итогий боккха мах баьб.

«ИЗРАИЛЕРА ВЕДДАВ СО»

56 шу даьннача, цхьан хана боксер хиннача Розенфельд Михаила йоах сов чIоагIа а воха ца вохаш а ше хиннавеце пе Израилера цIавоалургвацар. Укх шера январь бетта жугатий къамах болча Одессе бахача советски гражданашка Тель-Авивера ухийтача каьхатах тийша а тийша Израиле дIаваха хиннав из. ХIанз Советски Союзе хаппа Iе бокъо енна из «Националь» яхача гостиницера кремлевски селкъашта бIарахьеж. Лакхехьарча Совета Президиумо юха а ОССР гражданин хила бокъо лургйий-хьогI яхаш уйла ю.

«Израиле дIакхаьчача хьалхарча дийнахьа а денз се концлагере нийсвелча санна хийтар сона,—йоах Розенфельда. Австре (цига я СССР-ера Израиле дIаухарий перевалочни пункт) сионисташа оттабаьча герзаца кийчбеннача полицаяша го тессар тхона. Ха тIехьа а долаш городал арахьарча лагере дIадигар тхо. Шин дийнахьа лоткъам нийсачул тIехьагIа самолета чу а дехка Тель-Авиве дIадигар.

Хьа мел венар Иерусалимерча ульпан «Цион» яхача фильтрационни пункте дIавигар. Укхаза хIаранега дIахайтар шоайх сионистски паччахьалкхен доалахье хиннилга. «Израила фу денад Iа»? — сона из хаттар дир «Шин-Бет» яхача израильски шпионски служба болхлочо. Болхлочун кулгаш денад, аьлар аз. «Ишта дале хьа моттиг кибуце я. Шунцига оаллача тайпара, эрий дада лаьтташ карадерзаце гIоргва хьо, — аьлар эпсаро. — Хьо волчча дIадойтаргда хьа бераш а».

Советски Эскара подполковник хиннав со аьнна оалэш бийцар аз. «ТIаккха гIулакх кхьча тайпара да, — воссавелар эпсар. — Ульпан «Бейбродедский» йолча дIавохийтаргва хьо, цига берригаш а академанш ба».

«Академанш» — дакхера образовани йола иммигранташ ба. ГIалат баьниз беле а цхьан хIамах тешаш Израиле баьхка интеллигентия нах хургба мотташ вар со уж. Цхьабакъда, бIаргадайначо а дувцаш хезачо а пецваьккхар со. Укхаза, ульпане, дукхагIчар къайла ца хьош дувцар шоаш фу дага долаш а мичара а баьхкаб. Саго шин яккхацар «даьй лаьттан», «исторически даьхен», «ялсамален лаьттан». Укхаза шоаш баьхача мехкашкара хьал мел денар дохкаш дар...».

●

БЕРТИЙ ДУНЕ

«Сона вовзаш вола Исаак Габор кхы шийн де хIама а доацаш Тель-Авиве хьалъоллавелар, — дувц Розенфельда. — Шин шера болх корабанзар цунна. Минот яха мара цун сесаги шин бери моцала лара.

ХIа аьнна дIакхоачаше а «Тодат олм» яха ер книжка делар сона. Укх тIа дIаяздаь да сога мел доалла декхар: Израиле дIакхоачаварах, ульпанашка вахарах, больнице дарба дзрак сога мел доаллар. Хьабе болх ца хилча миштa дIатоккхаргда из декхар? Хьо шофер вале, хьо тхъаь иттел тIех ваьнвале саго балха дIаэцаргвац хьо. Слесара болх корабича гIадболх дипломаш йола инженераш. Масала, Москве ваьхача Миля Гутмана болх кора ца боагIа шин шу даьннад. Цхьан кIира бе Iаьржа болх корабича шийн боккха аьттув баьнча санна лерхI но.

Ше фу дергда ца ховш хьувзар иммигрант Беня Послетур. Цун кхо бер дар, нах балха дIахьежабеча «Сохнута» отдело (Израиле хьаахийта эммигранташ лехаш я из сионистски организаци) Тель-Авиве гIолла дIа-юха лийхкав из. Доаца адрес а дале болх лаха дIаволийт, вож гIаш адрес лехаш лелаш ах ди а доадий (автобусах дIадала хIама дац) кулгдаьсса юхавоагIаш хиннав. Ишта баьсса го а баьха «Сохнуте» юхавенача цу Послетура кхоалагIча этажа кхо бIаь бархIлагIча цIагIа чувагIача чиновника кертах гIанд дилла хиннад.

Дунен шоллагIа тIом болча хана гитлеровцаша дIалийцача моттиганка мара бIарга ца байнача тайпара кIалбиса нах байра сона Израиле. Дийна дакъаш дар уж. Цу тайпара бераш дар марэца-жугатечунца Израиле яха енача Алма-Атерча эрсий кхалсага Селх Аннай. Моттигерча Iаьдэлаша йита а аьнна кхы ды бола из кхалсаг йитар цун маро. ХIанз шийн шин бераца сагIа декхаш лелаш яр из».

●

ВАДАР

«Ер паспорт да моттий хьона? Хьо гIалат ва, — йоах Розенфельда IажагIа бос бола иммигранта израильски паспорт кисара хьал а даьккха.— Ер берза билет да. Доазол дехьа ер паспорт бIаргагой самолета тIа а хоаваь цу сахьате Израиле дIавохийтаргва. Ер санна паспорт дараш даим а Израиле хила безаш ба.

Юхьа тIа тугаш тохалахь моллагIча иммигранта шийн безам бале Израилера дIаваха йиш я хьайга аьинaчов. Хьайга мел доалла декхар дIатекха ваьлча а мехкара дIаваха бокъо лац. IалаЬмате дукха къахьийгачул, дийхачул, кхаъ беннaчул, наькъа шинна а оагIорахьа мах дIабеннaчул тIехьагIа мара Европе ваха бокъо яланзар сона. Цхьабакъда, маршрут хийцар аз. Со сай Даьхене хьакхаьча ди са вахаре эггара ирaз долашагIдола ди дар.

Франц АЙДЕЛЬБЕРГ.
(АПН).

ТIема конфликт чакхъяьннaчул тIехьагIа къонача республика Читтагонг яхача порта фарватер минашен хи кIала дахача кемашен къайлаир.

Мехка новкъостала ера Советски Союз.

Халача климатически хьалашка болх бе бийзар советски специалистий. Порт латта хий Iаьржа да. Хи кIала болх бечарна хIама гац. ХIаьта хин температура фечун гаргга я.

Советски водолазаша лоацача хана минаехи хи кIала дахача кемаехи цIенйир порт.

ХIанз республика форда тIара наIараш юха а кхыча мехкашкара кемаш тIайидеш я.

СУРТА ТIА: Читтагонга причалашка.

В. ОВЕЧКИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Шахматистий федераце—50 шу

Укх шера шийн 50 шу дизар белгалдоаккх ФИДЕ оалаш йолча Дунен халкъашта юкъерча шахматин федераце. Цунна дувзаденна дIадахача шера сентябре хиннача ФИДЕ конгресса кхайкарал даьд цунна чудоагIача мехкашкарча шахматин федерацешка, хIаьта 1974 шу — шахматий шу хилийта соцам а баьб.

Лоацца дийцача, укх тайпара да дунен халкъашта юкъерча шахматин организаце истори. 1924-ча шера май бетта Франце шахматин федераце генеральни секретара П. Венсенна вIашагIъелла Париже хилар тайп-тайпарча мехкашкара 50 совгIа шахматисташ юкъе бола шахматех ловзара яхьаш. Цу турниро лоархIаме моттиг дIалаьцар дунен халкъашта юкъерча шахматин вахаре. 1914-ча шера Петроградeи Мангеймеи, 1922-ча шера Вене, 1923 шера Лондоне вIаштIехьа ца даьнна ФИДЕ вIашагIъеллар цига. 1924-ча шера 20-ча июле ФИДЕ вIашагIйоллара долча протокола тIа кулгаш яздир 15 мехка викалаша. ФИДЕ хьалхара президент хержар голландец А. Рюб.

Белгалдаккха доагIа, вIашагIъеллалле а цу хана хIана санна боккха лоархIам болаш ФИДЕ ца хиннилга. Шахматех ловзара дунен чемпион хилара ечa матчашца цхьаккха а гIулакх хиннадац цун.

Чемпионо ше къоаставеш хиннав шийца ловзаргвола шахматист. Бакъда, ФИДЕ хьалхленца чакхъяьхай цу хана а «Къамий турнираш» яха командашта юкъера яхьаш, хIаьта иштта шахматех ловзача кхалнаха юкъе дунен чемпион къоаставара яхьаш.

1939-ча шера Буэнос-Айресе олимпиада чакхъяьккхачул тIехьагIа, вIалла болх а ца беш сецай ФИДЕ, шоллагIа дунен тIом болабалар бахьан долаш. 1946-ча шера Швейцарерча городе Винтертуре тIом чакхбаьннaчул тIехьагIа хьалхара ФИДЕ конгресс хилар. Цу конгрессе чIоагIъяьй хIанз а дукха хувцаяланза йола дунен халкъашта юкъера шахматех ловзара система. Цунларде я хIара шахматиста чемпион хилара яхьашка дакъа лаца бокъо хилара принцип. Дуне зонашта дийкъа а дийкъе хIара зоне чакхйоах чIоагIагIбола шахматисташ къоастабара йола турнираш. Цул тIехьагIа цига котбаьннараш шоайла ловз. Царна юкъе котваьннaчун бокъо я дунен чемпионаца ловза.

Исторически лархIа йиш я 1947-ча шера Гааге хинна ФИДЕ конгресс. Цу шера дунен халкъашта юкъерча шахматин организаце членалла эттай СССР — шахматех ловзара эггара чIоагIагIа бола мохк. Цу хана денз, белггала лакхлу ФИДЕ лоархIам. Дукхача даькъе из да ФИДЕ соцамаш СССР шахматин федераце дизза кхоачашдар бахьан долаш.

1948-ча шера дунен тIа эггара чIоагIагIа вола пхи гроссмейстер ловзаш матч-турнир хилар. Цига кот а ваьнна дунен керда чемпион хилар вай шахматист М. Ботвинник.

ФИДЕ къаьстта хьинарегIа болх бе йолаелар керда президент хержача денз. Швейцарца Фольке Рогарда хьалхленца юкъейоалайир шахматех ловзара керда яхьаш, тоаеш эргаяьхар дунен халкъашта юкъе шахматех ловзара цхьайола бокъонаш. ДIадаьккхар дунен чемпион хилара матч-реваншаш елга.

ТIом дIабаьннaчул тIехьагIа эггара хьалхагIа шахматин олимпиада хилар Дубровнике (Югослави). Цу хана денз хIара шин шера цкъа чакхйоах толашагIа бола шахматисташ чуфоагIача командашта юкъера шахматин яхьаш.

1954-ча шера денз ФИДЕ хьалхленца чакхйоах студентий командашта юкъера шахматех ловзара яхьаш. Цу яхьашка эггара дукхагIа коталонаш яьхай советски студенташа, хIаьта шозза котбаьннаб Чехословаке студенташ а — 1954-чеи 1963-чеи шерашка.

Иштта ФИДЕ чакхйоах шахматех ловзача кхалнаьха дунен халкъашта юкъера олимпиадаш а.

1970-ча шера денз ФИДЕ президент ва дунен экс-чемпион, математика доктор, профессор Макс Эйве. Дукха ха йоаццаш Нице (Франци) хиначa ФИДЕ конгрессе юха а президенталла хержав из.

ФИДЕ новкъостал ду тайп-тайпарча мехкашкарча шахматисташта юкъера доттагIал чIоагIде, цар вIаши цхьана леладу гIулакхаш шерде. Цу наькъа тIа дизза дакъа лоац советски шахматин федераце.

ФИДЕ 50 шу дизар дукха дикача гIулакхашца белгалдоакх дунен дерригача мехкашкарча шахматисташа.

Х. ВЕДЗИЖЕВ,
СССР спорта мастералла кандидат.

* * *

Лохехьа оаха кепатох газета 87-ча номер тIа кепатеха шахматин задача миштa кхоачашде деза.

КIайяраш: Кь1, Кh1, Kpf3, Cf2.

Iаьржанраш: Kpf1, Ke2, Kg2.

Ловзар дIадоладу кIайчар: Kpg4 — Iаьржанраш миччa тайпара яхача а кIайчар мат лу.

АРМЯНСКИ ССР. ТIехдика къахьег Советашанерча трикотажни-производственни объединене. Шу доладелча денз планагIа лаьрхIачул 350 эзар сом совгIа продукци ехкай укхаза.

Советашанерча объединено хьаеш йола коза кхалнаьха кочамаш, джемпераш, жакеташ вай мехка хоатташ а доазол дехьа экспорте кхухьийташ а я.

Шоай продукце дикал лакхъяра тIехь къовсам лоаттабу советашанцаша. Цу гIулакхa царна гIо ду мах беча организацешца лоаттадеча бувзамаша, йидерашта хетачун учет лелаяро.

СУРТАШ ТIА: 1, тахан прилавкал чухьнахьа латт инженер-технолог А. Хочатрян; 2, шийн нормаш хадданза 115—120 процент кхоачашъеш вола объединене дикагIча болхлоех цаI — Саакян Варужан;

А. БАДАЛЯНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ТОЛАШАГIБАРАШ БЕЛГАЛБАЬННАБ

Цхьа бутт совгIча хана хилар г. Гудермесе волейболах баскетболах, теннисах, футболах ловзара, иштта кхьйола СССР халкъий ялхлагIча спартакиадана чуйоагIа тайп-тайпара спортивни яхьаш.

Дукха ха йоаццаш спартакиада итогаш йир. Хьалхара моттиг яьккхар Гудермесски педагогически училища коллективо. Цунна карара кара тела кубоки дипломи делар.

ШоллагIа моттиг кхаьчар локомотивни депо коллективага, хIаьта кхоалагIа моттиг яьккхар Новогрозненски ячача поселкерча «Степной» совхоза команда.

Спартакиадаш чакхъяхар традици а хинна дIаэттад районе.

«Iоажалал тIехьагIа а да вахар»

Вахар дукхадезаш, цунах безам эца ховш хиннав Муса Джалиль.

Цун боккхагIболча доттагIех цхьанне, поэта Ахмет Исхака детадеха дувц: «Оаха доттагIал леладеш яьккхача йIаьхача хана гIайтIане, бухь чубаха цIаккха а бIаргавайнавац сона Муса. Хьаькъал долаш шиш болаши йолча цун юхь тIа даим бозгар цхьа сакъердаме сийг, хIанз-хIанз делакъажа доахк аьнна хеталора цун дистматаш»...

1941 шера 22 июне вай мехках летар гитлеровски Германи. ТIом болабелар. ХIаьта шоллагIча дийнахьа Iурра военкомате вахар Джалиль ше фронте вахийтар дехаш язъяь заявлени а йица.

Эскарерча «Отвага» яхача газета корреспондент а волаш Волховски фронте кхаьчар Джалиль. Цхьан юкъа письмош ихар цунгара. ХIаьта 1942 шера июле хаьдар цуншара дерригa бувзамаш. Юххера а Джалиль де доацаш вайнав аьнна хоам кхаьчар.

* * *

...1945 шера 23 апреле Ретеновершtрассеи Турмштрассеи улиций доазон тIа аьлар Берлине рейхстага тIадодаш хиннача Советски Эскара 79-гIа стрелкови корпус. Леххача бомбайн цIерен кIура юккъе гIолла дIахьежача хьалхашкахьа бIаргайра лакхача кирпичий картал чухьнахьа ягIа аьшка босара здани — набахте.

БIухой набахтен коа чухьийлхача хана, цхьаккха саг вацар цига — е хаьхоех а, е лийца боахкарех а. Михо нувхаш, каьхата йистош а лоалаеш латтар ков. Цхьан метте гул а яь лотаяь цхьа папкаш яьга йоалаш латтар. Циггача бомба нйккха дIа-юха кхийсача набахтен библиотека книжкашта юкъе каьхата йист бIаргаяйра цхьан салтечоа. Цу тIа эрсий меттала яздаь дар: «Со, поэт Муса Джалиль, Моабитски набахта веллав политически гIулакхаша бехке вав пленни санна, хIаьта, хетаргахьа, кастта топаш тоха а мег сона. Нагахьа санна моллагIча эрсашха сага ер йоазув корадой согара салам-моаршал дIалуйда цо Москверча новкъосташка-писателашка, са дезалга хоам болба».

Иштта Коталонах болча кхаапа цхьана Даьхене кхаьчар Муса Джалилах дола уназре бIыл.

Кагийча алапашца листта яздаь зIамига блокнотииг Татаре писателий Союзе дIадахьийтар 1946 шера. Блокнота тIа Джалила кулгаца язъяь 600 стихотворени хиннаяр. ТIехьагIа гулдаьнначох, хьалхагIа цу чу дIаьца ваьллача Габбас Шарипова Моабитски набахтара арадена хиннад блокнот. Цул тIехьагIа цхьа шу даьннача гIолла, Брюсселерча Советски посольства Казане, поэта даьхене, дIадахьийтад Джалила стихотворенеш тIайола цхьаькха цхьа блокнот а. Из блокнот кIалхардаьккхад камерерча Джалила лоалахочо бельгийски патриота Андре Тиммерманса. Цу блокноташ тIара стихаш хIанз шерра дIаязйай «Моабитски тетрадь» аьнна цIи а йолаш. Цхьабакъда дукха шераш ийшар Iоажала лагерашка Джалила баь чикъ дерригIа зера, цун дерригa делале гIулакхаш хьагучадахара.

...1942 шера июнь бовш, гонна юкъера бовла гIертача хана хала чов хинна, ийккхача бомбо къоравербзаьа а волаш плен нийсвеннав Муса. ТIем тIа плен боалабаьрашта лаьрхIа гитлеровски лагерь чуйолча Демблин яхача польски лагере дIавигав Джилиль. Цига кхьча пленнешца хьоашал техад Мусас. ТIехьагIо царех хиннай цо вIашагIъеллача подпольни организаце лард.

ТIема пленнех гитлеровцаша низагIа вIашагIъеххай къамий легионаш яхараш. туркестански, азербайджански, грузински, армянски, кхыраш. Радоме вIашагIъелла хиннай Поволжье дахача къамех болз тIема пленнеш юкъе боагIаш хинна «Идель-Урал» яха легион. Цунцара дукхагIа бараш татараши башкираши хиина хиларах «татарски легион» зьле цIи йоаккхаш хиннай цунах.

Фашисташа лаьрхIар дохаделга, герз царна духьала дерзаделга— цу тайпара декхар шийна хьалхашка оттадаь хиннад Джалила подпольни группо. Маьхбоалехьарча фронте яхийта хиннача «Идель-Урал» яхача легиона эггара хьалхарча батальоно наькъа тIа гIетта, немецки командираш йийтта боабаьб, шийн топаши пулеметаши тIехьа белорусски партизанех дIакхийтай из.

1943 шера августе подпольщикий лер лаца аьттув баьннаб гестапай. Бокъонца кийчъеш лаьтта легионерий восстани хила массеха ди мара ца дисача хана лийцаб Джалили цун подпольни группера дукхагIа бола членаши.

Фашистски набахта доккха Iазап тIаэттад Мусайна. Бетташка цахаддаш лоткъамаш нйдеча хана аьда пхьарс кагбаьб цун, жамараш дохадаьд. Электрически саьрг тIаьаттабаьн хьамча шодилгаш йийттан даьодаь хиннад цун дегI. Цхьабакъда цхьанна а гIайгIо, цхьанна а саготоно, мел Iазап тIалоаттадарах кагде мегадац поэта доккха денал:

Хьона хьалхацка гора
оттаргвац со, палач,
Со хьа тутмакх, хьа
набахтен лай вале а.
Сай ха хьакхаьчача со
лергва,
ДIахалахь:
ура а латташ лергва.

Германо-советски доттагIала общества Берлине, ГДР столице, вIашагIтехача пресс-конференце 1969 шера 15 феврале къамаьл дир писатела Леон Небенцала. Немецкии доазол дехьарчеи журналисташта цо дIадовзийтар шийна корадаь советски патриоташ боабарих дола документаш. Цу документаша йиш хилийтар Джалила группана юкъе бокъонца малаш хиннаб ха а поэтаца цхьана боабаьча турпалий цIераш йовза а. Йоазош яхачох, гильотина тIа а бехкаш ах сахьат далалехьа кортош даьхад берригача патриотий. Кхо минут мара юкъе ца йолийташ цаI вийча шоллагIвар вувш боабаьб....

* * *

Цхьаккха а вицвалийтавац, цхьаккха хIама дицдалийтадац.

Гаргахоачаш латт советски халкъо фашизм эша а яь исторически котало яьккха 30 шу дуза ди, цудухьа вай цIаькха а кхы цIаькха а доагIIаш дола сий ду лира къовсам лоаттабаьча турпалий. Царна юкъе — Татаре воI, башха-дика поэт, социалистически Даьтен патриот Муса Джалиль ва.

«Iоажалал тIехьагIа а да вахар, — яздаь Муса Джалила фронтера. — Халкъа сакхетам чура, дег чура вахар».

Рафаэль МУСТАФИН,
писатель.
(АПН).

БЕРКАТЕ БИЛЕТ

Нохч - ГIалгIайчен бахархоша чIоагIа раьза болаш эц ДОСААФ лотерея билеташ. Царех дукхадараш беркате а хул. Алхха 1973—1974-ча шерашка ДОСААФ лотереях 13 автомашина яьккхай вай республике (кхоъ «Газ-24»,—Волга», ялх «Москвич-412», йиъ—«Запорожец-968»).

Хьалха арахийцача ДОСААФ нйслагIча лотерея билетех пхи машина яьккхай вай мехкахоша. Царех цаI ва «Москвич-412» яьккха Грознерча № 10 йолча домоуправлене кровельщик Сафаниев Шим Гаврилович. 50 кепигах автомашина яккхарах доккха той да хIанз цун цIагIа.

Ш. М. Сафаниев массе а хана хиннав ДОСААФ лотерев хьинаре дакъа лоацаш. Цо соахка а яьккхаяр лотерея билетах мотоцикл.

В. ИГОЛКИН,
ДОСААФ Нохч - ГIалгIай обкома инструктор.

Редактора зам.
М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

13 август

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Дешархой туризмах йолча Ерригсоюзни яхь хьакъехьара репортаж. 10.00 — «Парижские могикане» яха телевизионни художественни фильм. (1-гIа сери). 10.55 — Босбола телевидени. «Кинопикъбархой клуб». 15.10 Передачай программа. 15.15 — «Котовске цIерагIа» яха документальни фильм. 15.35 — Тха улица энтузиастий шоссе я. 15.30 — Босбола телевидени. «Отдать швартовые» яха бераштa дола художественни фильм. 18.00—Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала). 18.15 — Урдув дакийхар дIаяхача замах юхедиса во гIулакх да (нохчий меттала). 18.30 — «Коталон полевой почта». Передача дIахьу йоазонхочо Советски Союза Турпала Карпова. 19.00 — «Диэло» яхача вокально-инструментальни ансамбла концерт. Тбилисера передача. 19.30 — Босбола телевидени. Футболах йола СССР-а чемпионат. Ленина цIерагIа йолча Центральни стадионера трансляци. 21.15 — «Ха». Информационни программа. 21.45 — Театрех дола дувцараш. Передача дIахьу Абалкина. 23.00 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

11.00 — Бераштa. Музыкальни комеде Омски театра спектакль. 18.00 Кердадараш. 18.15 — Босбола телевидени. «Ульве иллеш» яха телевизионни фильм. 18.30 — «Нохч-ГалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсийн гIалгIайн меттала). 18.50 — Киножурнал. 19.00 — Кхаьегача семестр. 19.25 — «Бердаш» яха художественни фильм.

14 август

I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Босбола телевидени. Iуйрийнара гимнастика. 9.20 — Кердадараш. 9.30 — Дерригдунен лир тахкархо. Ленинградера передача. 10.00 — «Парижские могикане», яха телевизионни художественни фильм, (ШоллагIа сери). 10.50 — Концерт. 15.10 — Передачай программа. 15.15 — «Саги форди» яхача телевизионни фильмай Ерригсоюзни ялхлагIа конкурс. «Форда тIа гIолла кемаца гаьна вахар» яха документальни фильм. 15.45 — Босбола телевидени. Инди: селхан, тахан, кхоана. 16.15 —«Дукха ваьха саг» яха бераштa дола художественни фильм. 17.30 — Футболах йола СССР-а чемпионат. Тбилисера трансляци. 19.15 — Халкъа творчество (нохчий меттала). 19.40 — Республика кхашка. Юртбоахама обозрени. 19.50 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла». Информационни программа (эрсийн, нохчийн меттала). 20.10 — «Парижские могикане», яхача телевизионни художественни фильма премьера. (3-гIа сери). 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — Босбола телевидени. Шун уллаш. Передача дIахьу Доброхотовас. 22.25 — Босбола телевидени. Волейболах ловза дунен халкъашта юкъе вIашагIкхетар. Советски Союза сборни — Куба сборни. 23.00 — Кердадараш. Передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.10 — Бераштa дола фильм. 18.40 — Вай советски нах да. «Электроприбор» яха завод. 19.05 — Киножурнал. 19.15 — Телевидене Волгоградски студе передача. 20.10 — Шозна бераш. 20.20 — Ховмаш, реклама

РАДИО

13 август

6.30 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала). 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Вежарий республикай композиторий произведенешкара концерт. (гIалгIай меттала). 16.00 — «Книжка хьаькъала хьаст ба» яха беседа (гIалгIай меттала). 16.15 — «Кердача дешара шера накъадолхаш» яха беседа (нохчий меттала). 16.30 — Халкъа тIахьожам дIахьош ба (нохчий меттала). 16.45 — КПСС-а XXIV-ча съезда соцамаш кхоачашде. Вай республика энергетикий тIаизара лар а хурглар а (эрсий, нохчий гIалгIай меттала).

14 август

7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — КПСС-а XXIV-ча съезда соцамаш кхоачашде. КПСС-а Гудермесски горкома секретара Мельсагова выступлени (гIалгIай меттала). 8.40 — Халхара ашараш (нохчий меттала). 16.00 — Саг, автомобиль, никъ, (эрсий меттала). 16.15 —«Болхлой класса мугIараш дегIаух» яха корреспонденци (нохчий меттала). 16.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала). 16.45 — Пятилетка ударниках йола зарисовка (гIалгIай меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала). 19.30 — «ХIанзарча хавара кхоиа саг» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала) 20.00 — Юрта боахама хьалхалаттарашта дола концерт (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грозней кIезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш. малхбоалехьара 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 26—31. Грозне 28—30 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанеи ломмеи хувцалуш морхаш а йолаш. 15 августа цхьан юккъа кIезиг-дукха догIа а делхаш, ди а къувкъаш, бебеча оагIорахьара 3—7 метр мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура бийсашка 11—17, деношка 27—32, республика къулбехьарча районашка 22—27 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051 г. Грозный, Ленина улица 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры— 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттеи деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84. Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84. Заказ № 7633.